

ПРИЛОЖЕНИЕ II

ОБРАЗЕЦ НА ТЕРИТОРИАЛНИ ПЛАНОВЕ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

1. Очертаване на процеса на преход и определяне на най-засегнатите територии в рамките на държавата членка

Позоваване: член 11, параграф 2, буква а)

1.1. Очертаване на очаквания процес на преход към постигане на целите на Съюза в областта на енергетиката и климата за 2030 г. и неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г. в съответствие с целите на интегрираните национални планове в областта на енергетиката и климата и други съществуващи планове за преход с график за прекратяване или намаляване на дейностите, като например добив на въглища и лигнитни въглища или производство на електроенергия от въглища

Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България (ИНПЕК) за периода 2021 – 2030 г. е основният документ, в който се определят целите и мерките за изпълнение на националната политика в областта на енергетиката и климата в контекста на амбицията на ЕС да бъде климатично неутрален до 2050 г. ИНПЕК определя националните цели в пет основни области: декарбонизация, енергийна ефективност, енергийна сигурност, вътрешен енергиен пазар и научни изследвания, иновации и конкурентоспособност.

Понастоящем амбицията на ИНПЕК трябва да бъде актуализирана, за да се ускори преходът към климатична неутралност и да се засили устойчивостта на енергийната система в съответствие със Закона за климата, пакета „Подготвени за цел 55“ и REPowerEU. Ще бъде взета предвид и оценката на окончателния ИНПЕК, направена от ЕК през февруари 2021 г. Следва да се положат специални усилия в областта на възобновяемата енергия, енергийната ефективност, енергийната сигурност и ограничаването на емисиите на парникови газове, за да се обосноват избраните пътища за преход до 2030 г. и до 2050 г., както и за да може същите да се интегрират, когато е уместно, в петте измерения на актуализирания ИНПЕК.

Предвидените пътища за енергиен преход отчитат също и Плана за възстановяване и устойчивост на България (ПВУ), одобрен през май 2022 г., съгласно който производството на електроенергия от въглища ще бъде преустановено до 2038 г. Подобна траектория е заложена с решение на Народното събрание от 12 януари 2023 г.

За да се улесни вземането на политическото решение – окончателната дата за преустановяване на производството на електроенергия от въглищата, както и цялостният път до 2026 г., до 2030 г. и след това, заложени в Решението на Народното събрание от 2023 г., в средата на 2022 г. бе създадена специална Комисия за енергиен преход към Консултативния съвет за Европейската зелена сделка за разработване на различни сценарии за прехода и пътна карта за климатична неутралност. Работата по моделирането, извършена като част от дейностите на Комисията за енергиен преход, е в процес на финализиране. Предварителните резултати от настоящите модели за път към декарбонизацията показват следното:

Прогноза за търсенето на електроенергия: В съответствие с целта за декарбонизация на търсенето на електроенергия в Европа, се предвижда нарастване на търсенето на електроенергия до 2050 г. поради електрификация на отоплението, транспорта и промишлеността, както и производството на зелен водород.

Прогноза за мощностите и производството: Променлив брой възобновяеми и нисковъглеродни мощности се очаква да играят по-голяма роля за декарбонизацията. До 2030 г. се предвижда да бъдат разработени проекти за минимум 7,5 GW вятърни и слънчеви мощности. Това се изразява в нарастващ дял на производството на променлива възобновяема енергия – от 7% през 2020 г. до 25% през 2030 г. Предвижда се дялът на производството на енергия с ниски въглеродни емисии да се увеличи от 58% през 2020 г. на 69% през 2030 г. По време на прехода мощностите на лигнитни въглища и производството от тях ще намалее значително с мащабно преустановяване до 2035 г., докато новото производство на газ (възобновяеми и нисковъглеродни газове) се очаква да играе по-значима роля от 2030 г. нататък. Според предварителните резултати от моделирането, производството от електроцентрали, работещи на лигнитни въглища, се очаква да бъде около 8TWh през 2025 г. и около 2 TWh през 2030 г. със съответното намаление на производството от лигнитни въглища. Развитието на българския производствен микс позволява да се поддържа нетният експортен баланс на България през целия хоризонт.

Намаляване на въглеродните емисии и прогноза за разходите на електроенергийната система: С нарастващата роля на нисковъглеродното производство в прехода се очаква 80% намаление на емисиите на CO₂ в енергийния сектор до 2030 г. и над 90% намаление на емисиите на CO₂ в енергийния сектор от 2035 г. нататък.

Изравнени разходи за електрическа енергия: Освен това се предвижда да има рентабилен микс за производство на електроенергия чрез поддържане на стабилни изравнени разходи за електроенергия (LCOE) в енергийния сектор (под 80 €/MWh) през целия преход, осигурявайки защита срещу високите цени на суровините. Въпреки дългосрочното увеличение на LCOE в енергийния сектор, то остава доста под краткосрочните пределни разходи за газ (SRMC) и средните цени на едро, благодарение на конкурентните нови нисковъглеродни технологии.

Енергийният преход се предвижда като структуриран процес, в съответствие с анализите на PwC, който се развива постепенно през годините главно през 2030 г., като дейностите по поэтапното преустановяване на производството на енергия от въглища се очаква да бъдат завършени ориентировъчно през 2038 г. През този период във въглеродно интензивните региони се очакват следните развития:

- производството на електроенергия от съществуващите мощности, работещи на лигнитни въглища, се очаква постепенно да намалее след пика на производството през 2022 г., за да покрие значителна част от търсенето в Югоизточна Европа. Предвижда се производството на лигнитни въглища да се развива в съответствие с нуждите на местните електроцентрали и ограничения износ;

- производството на електроенергия от съществуващите мощности, работещи на лигнитни въглища, се очаква да намалее допълнително през втората половина на десетилетието, с нарастването на възобновяемите енергийни източници. Предвижда се производството на лигнитни въглища да се развива успоредно с нуждите на електроцентралите, работещи с лигнитни въглища;

- след 2030 г. се очаква ограничено използване на наличните мощности и производството от въглища за задоволяване на критичните нужди по поддържане на

националния електроенергиен баланс при различни климатични и геополитически сценарии.

За да подкрепи горепосочения преход, ПВУ на България концентрира 58,9 % от всички финансови ресурси за мерки за зелен преход и трансформация в подкрепа на целите в областта на климата до 2026 г. По-специално, чрез реформи и инвестиции тя предвижда утвъряване на капацитета на ВЕИ в страната до 2026 г., подкрепено от нови системи за съхранение на енергия и подкрепа за пилотни проекти за зелен водород. Паралелно е предвиден ресурс за подпомагане на дигитализацията и развитието на електропреносната мрежа, в подкрепа на интегрирането на новите възобновяеми източници и системи за съхранение. Планът предвижда инвестиции в размер на 1,7 млрд. евро в областта на възобновяемите енергийни източници, съхранението на електроенергия и капацитета на междусистемните връзки, както и над 1 млрд. евро за енергийно ефективно обновяване на сградния фонд. Инвестициите в прехода ще бъдат допълнително засилени с финансирането по Фонда за справедлив преход (ФСП). Рамката за разработване на планове за преход, включително създаването на качествени работни места, преобразуването на работни места и очакването на подходящо финансиране, е предоставена в текущите териториални планове за справедлив преход. Те подпомагат планирането в рамките на процеса, като осигуряват честен и справедлив преход, смекчавайки социалното въздействие и въздействието върху заетостта. Подпомага се също справянето с недостига на работна ръка и умения, намалявайки енергийната бедност и осигурявайки равен достъп до основни услуги за всички на приемлива цена.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква б)

1.2. Определяне на териториите, които се очаква да бъдат най-негативно засегнати, и обосноваване на този избор със съответната оценка на икономическите въздействия и въздействията върху заетостта въз основа на плана от раздел 1.1.

Постигането на целите на България по Зелената сделка на ЕС и климатична неутралност към 2050 г. ще бъдат съпроводени с предизвикателства на прехода и критично социално-икономическо въздействие по отношение на декарбонизацията и трансформацията на електроенергийния сектор. Важно е уязвимостта на идентифицираните области (NUTS 3) към процеса на преход да бъде надлежно разгледана от гледна точка на засегнатите заинтересовани страни и територии.¹

В Приложение Г към доклада на България за Европейския семестър за 2020 г. са посочени два региона като най-силно засегнати от прехода към неутрална по отношение на климата икономика - Стара Загора и Кюстендил. В допълнение ЕК включи и област Перник, като признава, че тези три области са потенциално най-уязвими от прехода, тъй като са ключови зони на концентрация на местния въгледобив и производството на енергия от въглища, както и на свързаната с тези дейности икономическа структура. Трите области имат различни регионални пространствени структури и процеси.

За да се идентифицират най-засегнатите територии, независим изпълнител извърши анализ през 2021 г. въз основа на проект, управляван от ГД „Реформи“ на Европейската комисия. В този раздел се изтъкват основните заключения от него.

---

¹ За целите на този документ е разработен регионален анализ на общинско ниво, където има налични данни, въпреки че фокусът на ФСП е на ниво NUTS 3 (административна област).

ПРОЕКТ!

Анализът започва с преглед на шестте статистически региона в страната (NUTS 2), техните 28 административни области (NUTS 3) и съставлящите ги общини. Избрани и анализирани са основните показатели, тъй като те са пряко свързани със засегнатите работни места в промишлените предприятия, свързани с изкопаеми горива, включително:

- Система за търговия с емисии от енергийните отрасли;
- Добив на въглища;
- Производство на енергия.

Въз основа на това бяха определени три региона, които са най-силно засегнати от прехода и в които понастоящем е съсредоточен добивът на въглища и производството на енергия от тях:

Област	Население - общо, 2019 г.	Дял в общото население, 2019 г.	Обезлюдяване, 2010-2015 г.	Обезлюдяване, 2015-2019 г.
Кюстендил	116 915	2%	-12%	-7%
Перник	119 190	2%	-7%	-5%
Стара Загора	313 396	5%	-7%	-3%

Източник: PwC Доклад 3: Доклад за процеса на преход към неутралност по отношение на климата

Сравнителният анализ на демографските данни, профила на икономиката, брутната добавена стойност (БДС) и засегнатите работни места показва, че трите области са изправени пред общи тенденции и предизвикателства (напр. обезлюдяване, застаряващо население, доминиране на МСП), но с различен мащаб.

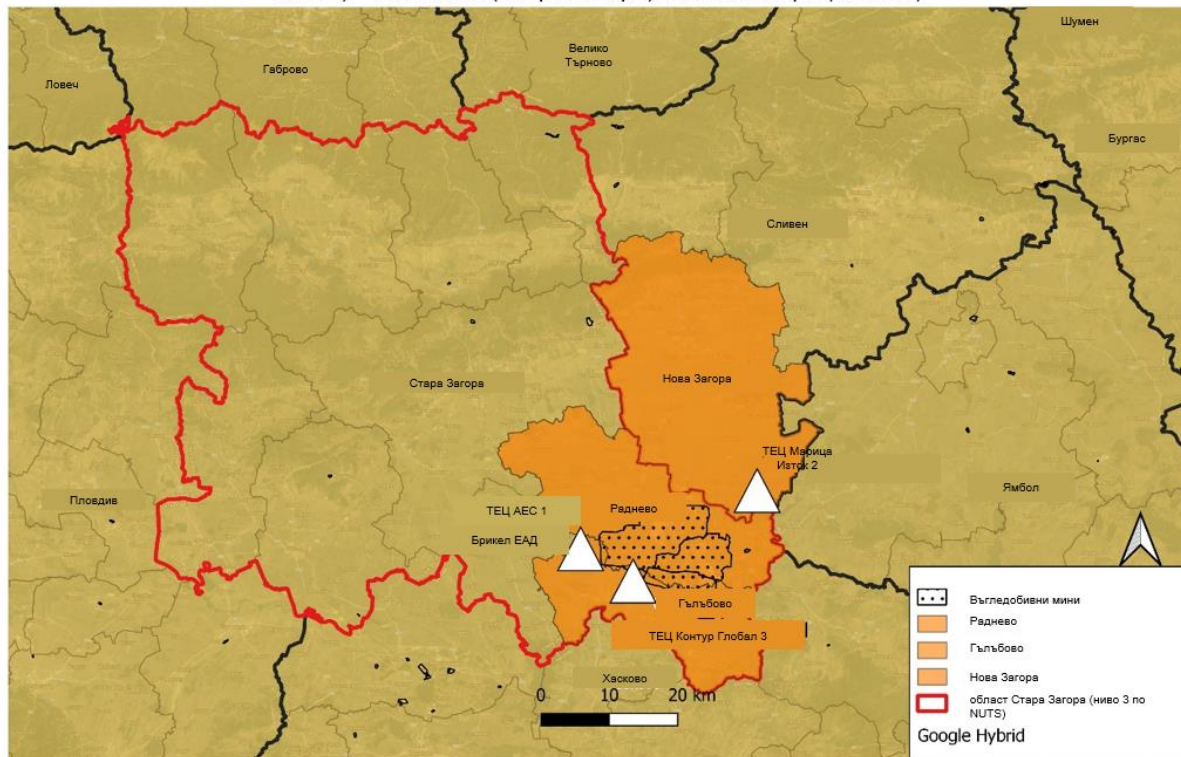
Оценката на областно ниво за Стара Загора, Кюстендил и Перник идентифицира засегнатите територии в следните три категории:

- общини с находища на въглища (лигнитни или кафяви) и минни дейности;
- общини, в които са разположени ТЕЦ (топлоелектрически централи) на въглища;
- общини донори на работната сила, която пътува.

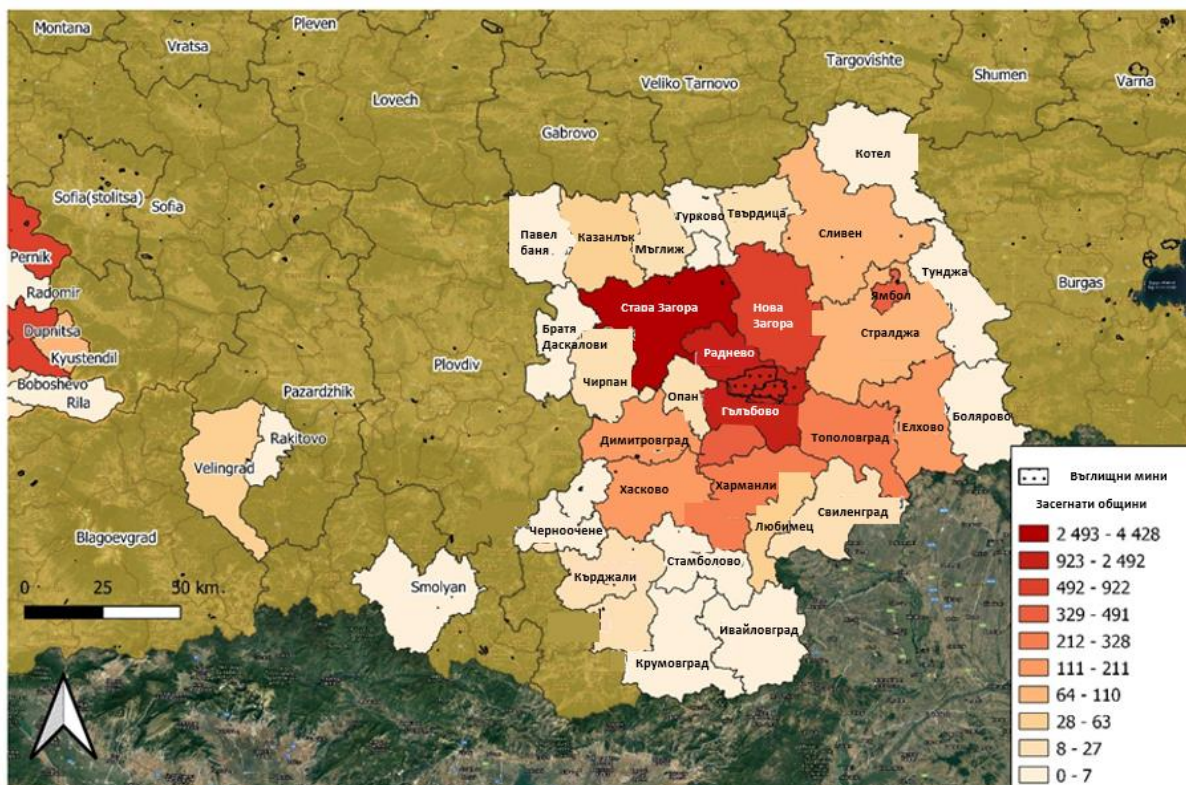
Област Стара Загора е определена като най-засегната от прехода, тъй като четирите въглищни ТЕЦ и мини са разположени на територията на областта. По отношение на потенциално засегнатите работни места, област Стара Загора също се очертава като най-засегната.

Водещата позиция на област Стара Загора по БДС се дължи на енергийния комплекс „Марица Изток“, което показва структурната роля на въгледобивната промишленост в икономиката на областта.

Територии с ТЕЦ, захранвани с лигнитни въглища (сектор D според статистическата класификация NACE) – Гълъбово (Стара Загора) и Нова Загора (Сливен)

Територии, които допринасят с работна сила, заета в икономически дейности В и D

ПРОЕКТ!

Горната категоризация на най-засегнатите територии показва, че прекратяването на дейността на въглищните мини и ТЕЦ-овете засяга по-голяма територия, надхвърляща границите на конкретните общини, в които са разположени ТЕЦ-овете. Общините - донори на работната сила (пътуващите до работа) също трябва да се разглеждат сред тези, които ще понесат социално-икономическите последици от прехода.

През 2020 г. енергийните/добивните предприятия привличат работна ръка от следните области²: Стара Загора – 8,2 хил. души; Хасково – 1,5 хил. души; Сливен – 0,9 хил. души; Ямбол – 0,6 хил. души; други – 0,1 хил. души.

Ежедневно придвижване на работната сила до мините/ТЕЦ:

Община	Област	Придвижване на работна сила в мините/ТЕЦ-овете
Стара Загора	Стара Загора	4400
Раднево	Стара Загора	2500
Гълъбово	Стара Загора	1400
Нова Загора	Сливен	800
Ямбол	Ямбол	300-400
Симеоновград	Хасково	300-400
Харманли	Хасково	300-400
Тополовград	Хасково	300-400
Димитровград	Хасково	100-200
Хасково	Хасково	100-200
Елхово	Ямбол	100-200
Сливен	Сливен	100-200
Тунджа	Ямбол	100-200

Тези общини предоставят общо 11,1 хил. служители (97% от общата потенциално пряко засегната работна ръка).

Енергийният комплекс „Марица изток“ е териториална комплексна система, излизаща извън административните граници на област Стара Загора на ниво NUTS 3.

Засегната работна сила в Стара Загора и съседните области:

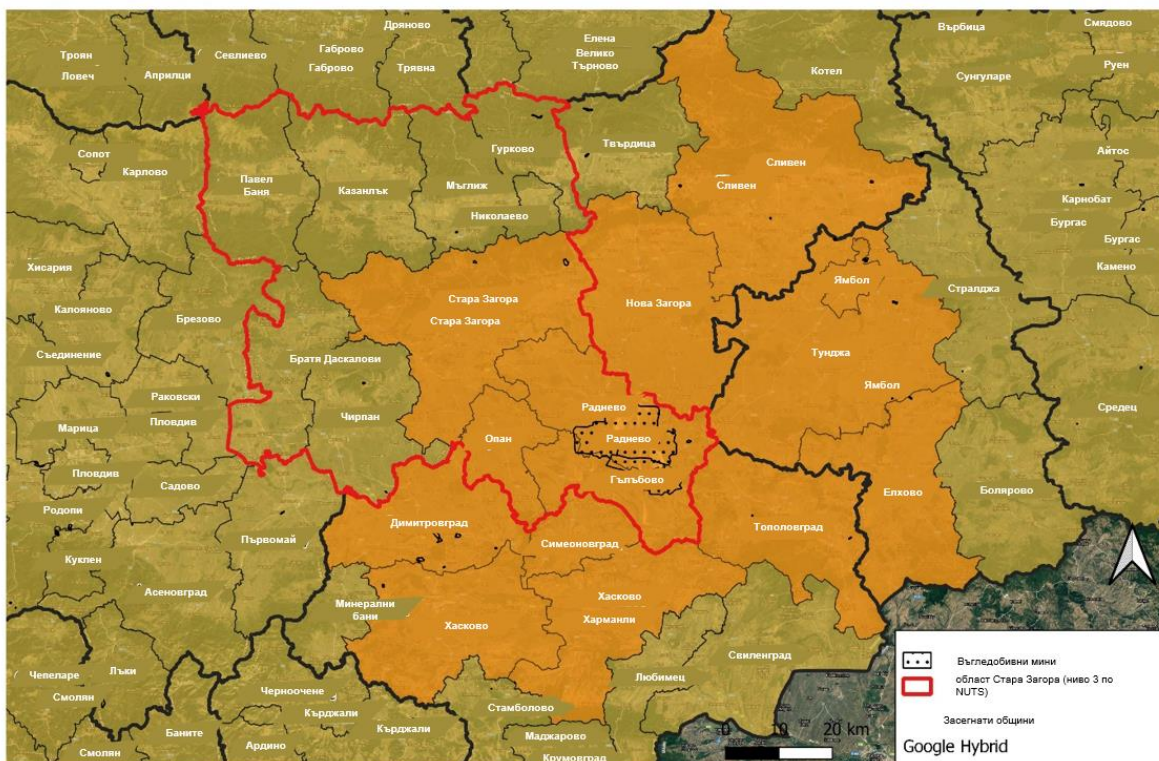
Област	Индикативен дял на населението в трудоспособна възраст, заето в	Общ брой засегнати работни места като % от общия брой заети (пряко + непряко)	Дял на БДС от секторите Б и Г като % от общата БДС
---------------	--	--	---

² Източник: Енергийни/минни компании в целевата област

	засегнатите дружества		
Стара Загора	4,52 %	23,80 %	14,46 %
Хасково	1,13 %	8,30 %	6,46 %
Сливен	0,90 %	7,30 %	5,62 %
Ямбол	0,99 %	6,60 %	4,87 %

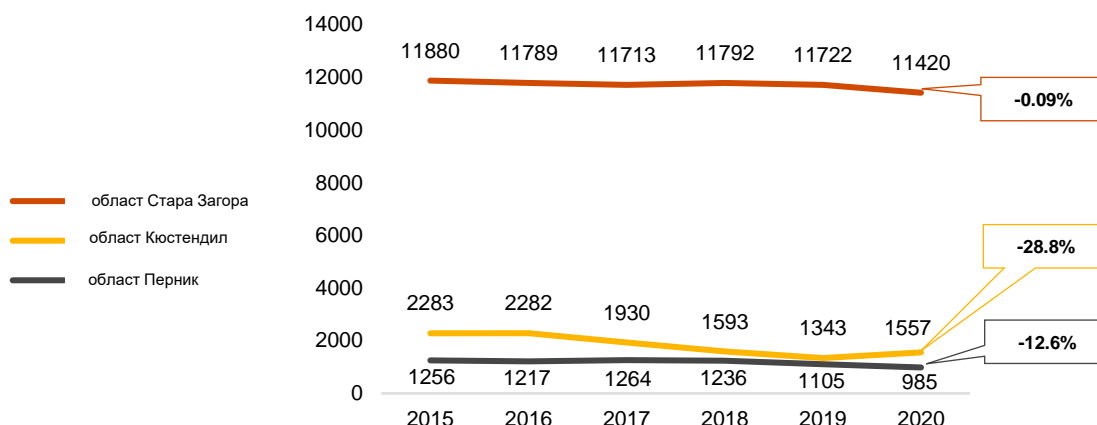
Обобщение на най-засегнатите общини донори на пътуваща работна сила в Стара Загора

Най-силно засегнати общини-донори на пътуваща работна сила

Следващите данни показват, че процесът на постепенно прекратяване на производството на енергия от въглища в енергийния комплекс „Марица Изток“ не е започнал, докато процесът на постепенно прекратяване на производството на енергия от въглища в област Кюстендил и в област Перник вече се осъществява.

Динамика на пряко засегнатите работни места в сектори В и D – области Стара Загора, Кюстендил и Перник, 2015-2020 г.

В заключение, процесът на справедлив преход към неутрална по отношение на климата икономика обхваща цялата територия на област Стара Загора. Там най-засегнатите общини са Раднево и Гълъбово, заедно с главния градски и икономически център Стара Загора. Освен това енергийният комплекс „Марица Изток“ (който включва четирите ТЕЦ-а – „Ей И Ес Марица Изток I“, ТЕЦ „Марица Изток 2“ ЕАД, „Контур Глобал Марица Изток 3“ АД, ТЕЦ „Брикел“ ЕАД и „Мини Марица-изток“ ЕАД) събира пътуващи от други административни области – Ямбол, Сливен и Хасково.

Най-засегнатите територии в Югоизточния регион са:

Територии с находища на лигнитни въглища и минни дейности:

- Област Стара Загора - общини Раднево, Гълъбово;
- Област Сливен - община Нова Загора.

Територии с ТЕЦ-ове, захранвани с лигнитни въглища:

- област Стара Загора - община Гълъбово, местоположение на ТЕЦ AES 1 (700 MW), ТЕЦ 3 Contour Global (908 MW); „Брикел“ ЕАД (200 MW), ТЕЦ „Марица Изток 2“ (1620 MW);
- област Сливен - община Нова Загора (част от производствените мощности на ТЕЦ „Марица Изток 2“).

Територии, на които са разположени ТЕЦ-овете за топлинна енергия - Димитровград (област Хасково) и Сливен (област Сливен), Казанлък (област Стара Загора)³.

Територии на донори (на общинско ниво) на пътуващата работна сила, заета в засегнатите енергийни и минни предприятия:

- Стара Загора, Раднево, Гълъбово, Нова Загора, Тополовград, Харманли, Ямбол, Симеоновград, Хасково, Димитровград, Сливен, Елхово, Любимец, Казанлък, Велинград, Свиленград, Тунджа, Кърджали, Мъглиж, Гурково, Опан, Чирпан, Николаево, Павел баня, Ивайловград, Маджарово, Минерални бани, Стамболово, Крумовград, Момчилград, Черноочене, Стралджа, Котел, Твърдица, Ракитово, Смолян.

³ ТЕЦ-ът в Казанлък не работи повече от пет години

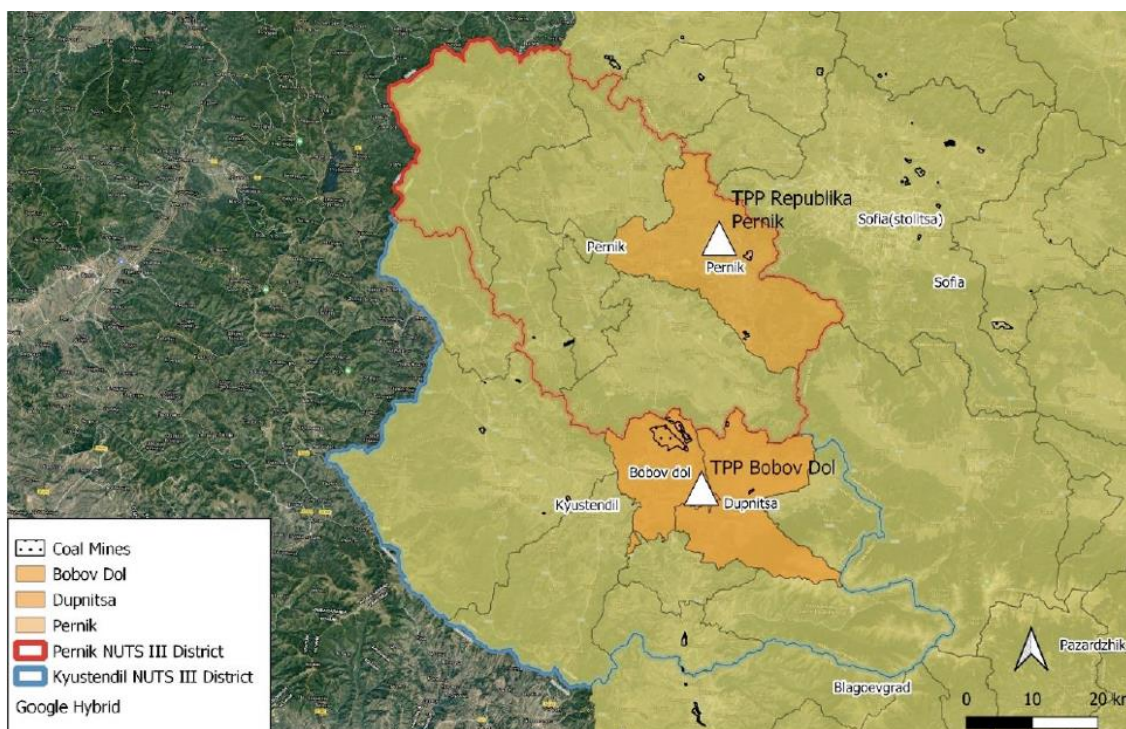

Област Кюстендил е най-уязвима от гледна точка на социално-икономически и демографски тенденции, тъй като процесът на постепенно преустановяване на добива на въглища и производството на електроенергия от въглища може да се проследи до последните две десетилетия. Междувременно не се планират нови работни места и икономически дейности.

В област Кюстендил най-засегнати са общините Бобов дол, Дупница и Кюстендил. Предвижда се обаче справедливият преход към неутрална по отношение на климата икономика да обхване цялата територия на област Кюстендил с фокус върху въгледобивния и енергийния сектор.

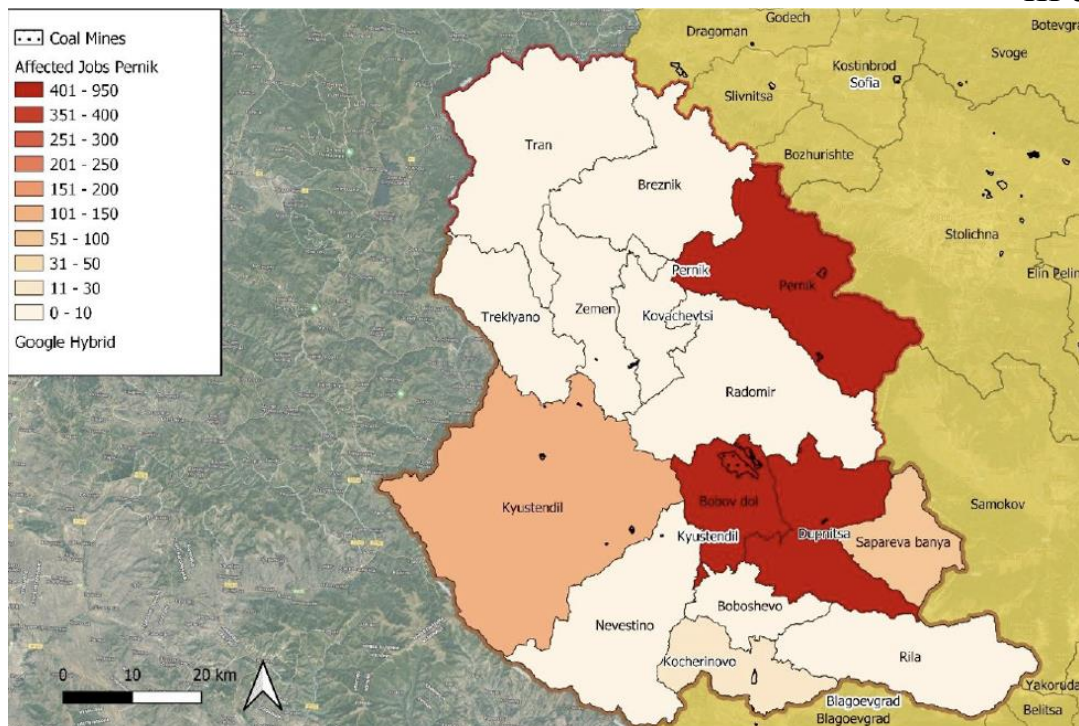
Териториалното разпределение на пряко⁴ засегнатите работни места е разнообразно на общинско ниво в област Кюстендил – най-висока е концентрацията на засегнатите работни места в общините Бобов дол, Дупница и Кюстендил, докато останалите общини в областта са засегнати в по-малка степен.

Териториалното разпределение на пряко⁵ засегнатите работни места на общинско ниво в **област Перник** е съсредоточено в община Перник, а другата засегната община в областта по отношение на схемата за търговия с емисии (СТЕ) е Радомир.

⁴ Териториално разпределение на непряко засегнатата работна ръка и засегнатите домакинства не е налично.

⁵ Териториално разпределение на непряко засегнатата работна ръка и засегнатите домакинства не е налично.

Горната категоризация на най-засегнатите територии показва, че спирането на въглищните мини и ТЕЦ-овете засяга по-голяма територия, излизаща извън границите на отделните общини, в които се намират тези предприятия. Общините, които са донори на работна сила (пътуващите), също трябва да се считат за част от тези, които поемат социално-икономическите ефекти от прехода.

През 2020 г. работната сила на минно-енергийните компании е концентрирана в област Кюстендил – 1,5 хил. служители и едва 0,1 хил. служители, пътуващи от други области. Най-засегнатите общини от гледна точка на загуба на работни места са:

- Дупница – 0.7 хиляди;
- Бобов дол – 0.5 хиляди;
- Кюстендил – 0.1 хиляди;
- Сапарева баня – 0.06 хиляди.

Като заключение най-засегнатите територии в Югозападния район са:

Територии с находища на въглища, експлоатирани в момента или вече експлоатирани, които се нуждаят от рекултивация (Номенклатура на икономическите дейности, рев. 2, сектор В) за преход към икономика с неутрален климат:

- община Перник - находища и действащи въгледобивни мини;
- община Бобов дол - находища и действащи въгледобивни мини.

Територии с ТЕЦ, нуждаещи се от рекултивация, промишлено преустройство и технологично пренасочване към друг енергиен източник (Номенклатура на икономическите дейности, рев. 2, сектор D) за преход към неутрална по отношение на климата икономика:

- община Перник - местоположение на ТЕЦ „Република“ (електрическа мощност - 105 MW, инсталирана топлинна мощност - 502 MW);
- община Бобов дол – местоположение на ТЕЦ „Бобов дол“ (630 MW).

Територии, основни донори на пътуваща работна сила:

- общини Дупница, Кюстендил и Сапарева баня – за област Кюстендил;
- община Перник – за област Перник.

Въгледобивът в Кюстендилска област все още се осъществява с пълния капацитет на ТЕЦ „Бобов дол“ с местни въглища.

В област Перник има концентрация на служители (хиляда), които живеят предимно в град Перник и близките села на територията на община Перник.

Предстоящото въздействие върху работните места, декарбонизацията и прехода към неутралност по отношение, при отсъствието на смекчаващи мерки, ще бъде значително.

Позоваване: Член 6

1.3. Определяне на най-отдалечените региони и острови със специфични предизвикателства в рамките на териториите, изброени в раздел 1.1, и конкретните суми, отпуснати за тези територии, със съответната обосновка

Н/П

2. Оценка на предизвикателствата на прехода за всяка от идентифицираните територии

2.1. Оценка на икономическото, социалното и териториалното въздействие на прехода към неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква в)

Идентифициране на засегнатите икономически дейности и промишлени сектори, като се прави разграничение:

- *затихващи сектори, които се очаква да прекратят или значително да намалят своите дейности, свързани с прехода, включително съответния график;*
- *трансформиращи се сектори, които се очаква да претърпят трансформация на своите дейности, процеси и резултати.*

За всеки от двата вида сектори:

- *очакваните загуби на работни места и нуждите от преквалификация, като се вземат предвид прогнозите за уменията;*
- *потенциал за икономическа диверсификация и възможности за развитие.*

Стара Загора доминира в производството на електроенергия в България благодарение на ТЕЦ-овете, разположени на територията на областта. Равнището на безработица (2019 г.) е най-ниското в България – 1,4 %, а средната годишна заплата (7 114 евро) е съпоставима със средната за страната и е най-високата в Югоизточния регион по NUTS 2.

Ключовите икономически дейности в региона са ТЕЦ-овете и съпътстващите ги услуги. Освен това икономическата структура е представена от производството, строителството, търговията на едро и дребно.

Енергийният комплекс „Марица Изток“ включва:

1. *„Мини Марица-изток“* - най-голямото дружество за добив на лигнитни въглища в България. То експлоатира три рудника, разположени на територията на община Раднево (рудник „Трояново-1“ и рудник „Трояново-север“) и община Гълъбово (част от рудник „Трояново-1“ и рудник „Трояново-3“). Дружеството експлоатира лигнитния басейн „Марица Изток“ и има водеща роля в енергийния баланс на национално ниво. Мините осигуряват въглища за следните ТЕЦ-ове: ТЕЦ „Ей И Ес Гълъбово“, ТЕЦ „Марица Изток 2“, ТЕЦ „Марица Изток 3“, както и за фабриката за брикети и ТЕЦ „Брикел“.
2. *ТЕЦ „Марица Изток 1“* – наричана ТЕЦ „Ей И Ес Гълъбово“ – разположена на територията на община Гълъбово. Тя произвежда електроенергия от местни лигнитни въглища от басейна „Марица Изток“ и осигурява над 350 работни места. Годишно ТЕЦ „Ей И Ес Гълъбово“ използва средно над 5 млн. тона лигнитни въглища, което е между 23 и 27 % от годишното производство на „Мини Марица-изток“. ТЕЦ „Ей И Ес Гълъбово“ е с обща мощност 700 MW.
3. *ТЕЦ „Марица Изток 2“* - разположена на територията на община Раднево. Тя произвежда електроенергия от местни лигнитни въглища и в нея работят над 2 300 души. Годишно централата използва средно 13,7 млн. тона въглища, което е 30-40 % от производството на мини „Марица Изток“. След основната модернизация и рехабилитация на ТЕЦ-а през 2014 г. общата инсталирана енергийна мощност е 1620 MW.
4. *ТЕЦ „Марица Изток 3“* - наричана ТЕЦ „Контур Глобал Марица Изток 3“ - разположена в община Гълъбово. В ТЕЦ-а работят над 400 души. Общата мощност на ТЕЦ-а е 908 MW. Реконструкции/подобрения на ТЕЦ-а са извършени в периода 2004 – 2009 г., а също и през 2015 г. – в съответствие с регламентите на ЕС за емисиите. От ТЕЦ „Марица изток 3“ са изградени два електропровода - междусистемни връзки с Република Турция.
5. *Брикетната фабрика и ТЕЦ „Брикел“* – намира се в община Гълъбово. Това е единствената брикетна фабрика в България. Дейността ѝ включва производство на електроенергия, производство на брикети и отопление. Във фабриката работят 1280 работници, а инсталираната ѝ електрическа мощност е 200 MW.

Добивът на въглища и производството на електроенергия от въглища в област Стара Загора все още се осъществява с пълния капацитет на четирите ТЕЦ-а. Важно е да се подчертае, че тези електроцентрали се захранват изцяло от находищата на въглища в същия регион, експлоатирани от местни минни компании. Местната екосистема на заетостта в минните дейности, производството на енергия от въглища и различни съпътстващи дейности ще бъдат изправени пред значително въздействие от прехода.

Икономиката на областта е специализирана и в производството на военно оборудване, хранително-вкусовата промишленост, електрониката, СПА туризма, търговията на дребно, металообработването и каучуковата промишленост.

През 2019 г. дялът на заетите в област Стара Загора е най-висок в секторите С по Номенклатурата за икономически дейности, Преработваща промишленост, G. Търговия на

едро и дребно, ремонт на автомобили и мотоциклети и В. Добивна промишленост. Тези данни показват, че преработващата промишленост играе важна роля в икономическия профил на област Стара Загора.

Стара Загора е сред петте области с най-ниски нива на безработица в България и е на първо място в региона. Населението обаче застарява и има риск да намалее. През 2019 г. броят на населението под трудоспособна възраст е 61 743 души (при 66 694 през 2010 г.) и продължава да намалява, докато се увеличава населението в над трудоспособна възраст (70 830 души през 2019 г. срещу 64 275 души през 2010 г.) . Очаква се тази тенденция да продължи и в бъдеще, създавайки по този начин предизвикателство за икономическия растеж и развитие на фона на намаляващата работна сила.

Преходът към неутрална по отношение на климата икономика в Стара Загора може да засегне до 80% от работните места в минните и енергийните предприятия, базирани на въглища. Социалният ефект ще бъде допълнително разширен от броя на непряко засегнатите членове на семействата (> 80 хил. души) и непряко засегнатите работни места (> 22 хил. или 80% от общия брой непряко засегнати работни места). Може да се очаква по-голямата част от работещите в областта на добива на въглища и производството на енергия от въглища да се пренасочат към работни места в промишления сектор. Въпреки това в енергийния комплекс „Марица изток“ значителна част от засегнатата работна сила приближава пенсионна възраст. Независимо от това до 90 % от пряко засегнатата работна сила ще продължи да бъде в трудоспособна възраст и ще бъде засегната от смущенията на пазара на труда през 2026 г. По-голямата част (~70-72% през периода 2016-2020 г.) от заетите работници в енергийния комплекс „Марица Изток“ имат поне средно образование и умения за работа в промишлена среда. Стара Загора разполага с високообразована работна сила, което е контрапункт на структурния за цялата страна недостиг на квалифицирана работна ръка със средно образование. Например в минните и енергийните предприятия има концентрация на служители в следните категории труд: машинни оператори и монтажници (~ 35%) и квалифицирани производствени работници и сродни професии (~ 28%).

Делът на населението с основно и по-ниско образование е най-нисък в Югоизточния регион NUTS 2. Анализът на учениците/студентите, разпределени по професионални категории, очертава, че повечето от тях учат за техници и приложни специалисти (~37% или 3730 ученици). Най-популярните професии в тази категория са следните: строителни работници, ветеринарни техници, техници по компютърни системи, техници по интернет приложения, машинни техници, техници по транспортни средства, приложни програмисти и ветеринарни лаборанти. Необходимо е да се подобри качеството на продукцията на системата за образование и обучение в областта, както и да се приведе в съответствие с потребностите на пазара на труда, за да се подпомогне привличането и задържането на инвестиции в сектори с висока добавена стойност.

Затихващи и трансформиращи се сектори:

Въгледобивните дейности, производството на енергия от въглища (включително електроенергия, топлинна енергия и пара), доставката на специализирано минно оборудване и спомагателните дейности в минното дело се считат за *затихващи сектори* съгласно изискванията за дефиниции на ФСП. Промяната на дела на заетостта ще се изразява в реструктуриране от секторите В и D на NACE към други дейности, което ще доведе главно до създаване на нови работни места и ще доведе до неутрална по отношение на климата икономика. Такива дейности и сектори ще бъдат напр. веригата за доставка на фотоволтаични панели (от сглобяване до рециклиране), електрическо оборудване и

ПРОЕКТ!

технически елементи за фотоволтаични панели, кабели, инвертори, алуминиеви рамки за фотоволтаични системи, електролизьори за водород, допълнително оборудване за водород - тръби, клапани, автоматизация и т.н., оборудване за съхранение на електроенергия, инструменти, резервни части и др. Понастоящем по-голямата част от двата вида оборудване – за добив на въглища и за ВЕИ – основно се внася. Това трябва да се промени от трансформиращите се сектори, като се засили стратегическата автономност на Европа.

От друга страна, *трансформиращите се сектори* са тези, които ще могат да променят дейността си и да се адаптират към неутрална по отношение на климата икономика, например:

- Производство на чиста енергия от възобновяеми енергийни източници и подпомагане на разработването на зелен водород;
- Производство, дистрибуция, поддръжка и рециклиране на устройства за съхранение на енергия;
- Доставчици на специализирани инсталации за производство на електроенергия, машини, оборудване, софтуер и части.
- Подкрепящи дейности за производство на чиста енергия, напр. преквалификация, повишаване на квалификацията, дейности в областта на кръговата икономика, в съответствие с нуждите на развитието на бизнеса и във връзка с мерките за регионално икономическо развитие и със съдействието на синдикатите и др.

Очаквани загуби на работни места и нужди от преквалификация, като се вземат предвид прогнозите за умения:

На този етап предоставянето на конкретни числени показатели за засегнатия персонал е само индикативно. Въз основа на пътищата за декарбонизация, описани по-горе, индикативното въздействие върху заетостта във въгледобива и производството на енергия от въглища осигурява приблизително 8-10% средногодишно намаление на преките и непреки работни места до 2030 г., което налага своевременно създаване на адекватни алтернативи за засегнатите лица. След 2030 г. се очаква постепенно по-нататъшно намаляване на заетостта в мините и електроцентралите, работещи с лигнитни въглища, в съответствие с окончателното преустановяване на производството на енергия от въглища в края на 2030 г., което ще наложи допълнителни усилия за осигуряване на качествена алтернативна заетост и спазване на принципа „никой да не бъде изоставен“.

Въздействието върху местния пазар на труда ще бъде значително, тъй като минният и енергийният сектор са структуроопределящ икономически сектор и работодател. За област Стара Загора като референтни точки са взети две конкретни години - 2030 г. (намаляване на емисиите от въглищни ТЕЦ) и 2038 г. (най-късната планирана дата за приключване на поэтапното извеждане от експлоатация), за да бъдат приведени в съответствие с очакваните промени, описани в глава 1. През първата референтна година най-малко 12 хил. работни места ще трябва да бъдат прехвърлени към други икономически сектори поради намаляване на търсенето на въглища от ТЕЦ-овете. До 2038 г. се очаква да бъдат засегнати още 15 хил. работни места, тъй като преходният период продължава към завършване на постепенното спиране на използването на въглища. Концентрацията във времето на индикативния икономически ефект ще доведе до потенциална загуба на БДС в размер на 877 млн. лв. на годишна база, освен ако не бъдат предприети смекчаващи мерки.

Създаването на алтернативни възможности за качествена заетост в съответствие с намаляването на заетостта в електроцентралите и мините е от ключово значение. Приоритетът е да се планират и реализират инвестиции, които създават дълготрайна

стойност и работни места и следователно се признават от социалните партньори като важен принос за осигуряване на солидарност и постоянна подкрепа за усилията на националните власти в прилагането на стратегии за справедлив преход на нова индустриализация, основана на най-добрите налични технологии. Без такава стабилна и надеждна организация, като добре функционираща трансформация на въглищните региони, социалният и инвестиционният климат ще бъдат изложени на риск.

Тази благоприятна структура на уменията на работната сила следва да се запази и доразвие чрез постепенно премахване на интензивните на емисии икономически сектори и преминаване към предприятия, изискващи висококвалифицирани и средноквалифицирани служители. Добивът на въглища и производството на електроенергия от въглища включват служители с умения, свързани с индустрията в районите. Тези служители обаче ще трябва да се преквалифицират и да повишат квалификацията си, за да отговорят на нуждите на бъдещата икономика в резултат на процеса на преход.

Новите умения, които трябва да бъдат създадени, трябва да са свързани с чистата енергия и енергийната ефективност, в т.ч. фотоволтаични панели, електрическо оборудване и технически елементи за фотоволтаични панели, кабели, инвертори, алуминиеви рамки за фотоволтаични системи, хидролизатори за производство на водород, допълнително оборудване за водород, геотермално оборудване – тръби, клапани, автоматизация и т.н., оборудване за съхранение на електроенергия, инструменти, резервни части и др.

Освен това следва да се подкрепят други активни икономически сектори, за да се създават нови работни места и да се прилагат мерки за декарбонизация, като например производство на чиста енергия и мерки за енергийна ефективност, инсталиране на оборудване с по-голям капацитет и намаляване на емисиите на парникови газове, като същевременно се подкрепя цялостната диверсификация на икономическата дейност.

Възможности за развитие:

Очертаният сценарий за преустановяване използването на въглища ще доведе до следните технологични, икономически, системни и организационни аспекти:

1. Мерките за възстановяване и рекултивация във въгледобивния комплекс „Марица-изток” следват най-добрите технологични практики във всеки етап от дейностите.

Според подхода „Справедлив преход за всички“, разработен от Световната банка, повторното предназначение на земята обикновено е дълъг процес, който има за цел да осигури безопасно и отговорно закриване и възстановяване на въглищни мини. Световната банка информира, че ако бъдат оставени без внимание, земите за добив на въглища и свързаните с тях активи могат да се превърнат в скъпоструваща отговорност за поколенията с влияние върху околната среда за бившите въгледобивни общности. Периодът до 2027 г. ще се използва за планиране преди закриване на мината, но и за подготвителни дейности в минните участъци, предвидени за ранно закриване. Дейностите включват дейности по добив на въглища, така че наклонът на откосите да стане безопасен за възстановяване, както и внедряване на подходяща система за дренаж и мониторинг на водата. Тези дейности са основна отговорност на минната компания. В периода след 2027 г. добивът на въглища ще се извършва успоредно с дейности по възстановяване и рекултивация на земите.

Като се има предвид принципът „замърсителят плаща“, минната компания ще остане изцяло отговорна за първоначалните възстановителни дейности, но като се има предвид необходимото ранно прекратяване на дейностите по добив на въглища, бизнес моделът ще бъде преразгледан и ще бъде осигурена частична финансова подкрепа за по-сериозно

ПРОЕКТ!

деградирани земи, където новите (входящи) инвестиции от частния сектор биха имали ограничен или никакъв интерес от пренасочване на избрани подпарцели земя или активи от общия инвентар. Управление на публичния сектор, вместо пълно възстановяване, може също да се изисква, когато инвестиционните нужди надхвърлят наличните в момента средства, в които случай основното обновяване и последващи грижи ще се считат за достатъчни, докато не бъдат осигурени нови инвестиции от частния сектор.

2. Стабилната работа на електроенергийната система ще бъде осигурена чрез поддържане на минимален брой генериращи блокове от ТЕЦ-овете в експлоатация, особено с нарастващото навлизане на ВЕИ. В допълнение, тези мощности ще продължат да допринасят за задоволяване на по-високото търсене през зимния и летния период.

Настоящите модели поддържат оценката за необходимата наличност от около 1 GW инсталирани мощности след 2030 г., което ще гарантира надеждност на системата и сигурност на доставките по време на периоди на голямо търсене, но също и в случай на криза. Тази оценка е отразена в текущия ИНПЕК от 2019 г. и ще бъде подкрепена в актуализираната версия през 2023 г.

3. Необходимият период за развитие на нови мощности за поддържане на нетното нулево производство на електроенергия.

Националните планове за развитие на производството на електроенергия разглеждат три стълба – нови ВЕИ мощности и системи за съхранение, междусистемни връзки и нови ядрени мощности. Намаляването на производството на електроенергия от въглища се очаква да бъде съпроводено със заместване с нови мощности.

Преназначените за добив земи и други активи ще бъдат частично използвани за развитие на нови мощности и промишлени дейности, включително свързани с водородната икономика.

Преназначените за добив земи и други активи ще бъдат част от процеса за развитие на нови енергийни мощности. Един от основните набори от мерки при преустройството на минните земи е насочен към развитието на нови големи ВЕИ – предимно фотоволтаични мощности, включително извън мрежата, съчетани с електролизьори, както и развитие на системи за съхранение. Като се имат предвид текущите прогнози на ЕСО за новите ВЕИ мощности до 2030 г., става ясно, че при пълно реализиране на този потенциал ще се осигури основният дял от националните цели за нови ВЕИ до 2030 г. Това развитие ще има положителна системна роля, като се вземе предвид наличието на връзки към националната мрежа, но също така ще има положителна социална роля при създаването на устойчиви работни места в етапа на строителство, както и по време на експлоатацията на тези активи.

Финансирането на този елемент от плана за справедлив преход ще даде възможност за най-ефективни и технологично обосновани интервенции в районите на въгледобив. Финансирането чрез ПВУ и трите стълба на Механизма за справедлив преход следва принципите за открит и конкурентен подбор. Също така се признава, че се очаква големите предприятия да играят значима роля в процеса на енергиен преход и индустриализация заедно с МСП.

4. Създаването на адекватна организация за осъществяване на екологосъобразно териториално управление, постепенно прехвърляне на персонал към нови индустрии и дейности и евентуално поддържане на демографския баланс във въглищните региони изисква устойчиво планиране и реализация в целия период до 2030 г.

Планираното създаване на специално държавно предприятие „Конверсия на въглищни региони“ (КВР) е част от общата концепция, базирана на активи за преобразуване на въгледобивния регион, използвайки земя, инфраструктура и умения. КВР ще предприеме дейностите по рекултивация и пренасочване в рамките на въглищните мини след 2026 г. и ще играе ключова роля в осигуряването на инфраструктура за нови промишлени дейности. Една важна задача на КВР е дългосрочното възстановяване на изоставени индустриални зони и справяне с всички съответни рискове и бариери за развитието на общините и общностите – независимо дали чрез киселинен дренаж, други токсични течове, samozапалване на оставащи въглищни пластове и други.

Планираното заместване на производството на електроенергия от въглища с ВЕИ и други промишлени дейности ще повлияе значително на системата за управление на добива, което включва ограничаване и затваряне на оперативни блокове за по-кратки от планираните периоди на работа. Такова ранно ограничаване на плановете за добив изисква правилно управление на дейностите по преоборудване и след закриване, които трябва да бъдат осигурени от квалифициран персонал и с финансова подкрепа, за да се избегнат неблагоприятни въздействия върху околната среда.

Във връзка с гореизложеното, регион Стара Загора има огромен потенциал за преход, основан на интегрирана трансформация на активи, което би позволило запазването на енергийния профил на региона, качество на заетостта и добавена стойност на регионален принцип чрез реализиране на широкомащабни инвестиции и нови индустрии с висока добавена стойност в областта на чистите технологии, използващи потенциала на наличната инфраструктура, човешки капитал и земя. Освен това наличието на развита образователна инфраструктура, включително Тракийския университет, и регионален капацитет (Институт за устойчив преход и развитие, Агенция за регионално икономическо развитие и др.) правят Стара Загора изключително перспективен регион за научноизследователска и развойна дейност и иновации в областта на новите чисти технологии, както и за изграждане на модел на активно участие на местните заинтересовани страни в процеса на управление и осъществяване на прехода. Въгледобивните мини (откритите находища) и прилежащата земя ще се нуждаят от огромна рекултивация в мащаб, невиджан досега в България, която има огромен потенциал да осигури основа за трансформация и справедлив преход в региона. Обикновено дейностите по рекултивация изискват участието на голям брой работници и отнемат дълъг период от време за завършване, като по този начин се създава алтернативно използване на наличната работна ръка и оборудване от мините чрез КВР. Рекултивираните терени (подготвени заедно със съответните елементи на техническата инфраструктура) могат да бъдат възможно място по-скоро за алтернативни инвестиции в чиста енергия - фотоволтаици или за промишлени обекти, а не за земеделие. Също така енергиен комплекс „Марица Изток“ ще се нуждае от промишлена конверсия и технологично пренасочване към други енергийни източници за намаляване на въглеродните емисии, за да продължи да функционира като енергиен комплекс. Ще трябва да се въведат в експлоатация значителни ВЕИ мощности на цялата територия на страната. Такива мощности, включително слънчева, вятърна, геотермална, водородна и други технологии, ще трябва да бъдат изградени/произведени бързо и присъединени към мрежата. Рекултивираните големи терени ще представляват добра възможност за изграждане на такъв нов енергиен капацитет. Освен това в национален мащаб (включително в засегнатите региони) трябва да се определят приоритетни зони за изграждане на ВЕИ при опростени процедури. Пътуващата работна ръка ще трябва да се пренасочи към нови работни места - текущата структура на работната сила, наета в сектори В и D на Номенклатурата на икономическите

дейности, предоставя възможност за евентуално пренасочване към нови промишлени дейности (изискващи предимно средноквалифицирана работна ръка).

2.2. Потребности и цели за развитие до 2030 г. с оглед на постигането на неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква г)

- Необходимо е развитието да отговори на предизвикателствата на прехода;

- Цели и резултати, които се очакват от изпълнението на приоритета за ФСП, включително очаквания принос по отношение на създаването и запазването на работни места.

Основната цел, която трябва да бъде подкрепена от ФСП, е преходът на региона към въглеродно неутрални сектори, основан на трансформация на активите. Под това разбираме, че искаме да използваме наличните регионални активи за преход. Тези активи включват голямата консолидирана площ земя, най-силната електропреносна мрежа в страната, високите технически умения на работната сила, транспортната инфраструктура, изключително ценното стратегическо местоположение и други. Тези активи трябва да помогнат на региона да се превърне във въглеродно неутрален индустриален център – както по отношение на процесите с нулеви нетни емисии, така и на индустриите, които обслужват бъдещата въглеродна неутралност.

За да постигне горната цел и в контекста на постигане поставените национални цели и да се използва ФСП за зелен растеж, декарбонизация и преход към неутрална по отношение на климата икономика, регионът ще трябва да предприеме стъпки за намаляване на зависимостта от източниците на емисии на парникови газове (енергетиката е основният източник на емисии на парникови газове – през 2020 г. на този сектор ще се падат 71,29 % от общите емисии, като основният източник е изгарянето на твърди горива – 49 %, следвани от течните горива с 35,3 % и газообразните горива с 13,7 %). Чистите технологии и чистата енергия са определени като подходящи дейности за развитие, които също допринасят за постигането на целта за декарбонизация – нисковъглеродна и устойчива мехатроника, химическа промишленост и производство на материали, ИКТ, селско стопанство, туризъм, производство и съхранение на електроенергия, рециклиране, услуги за енергийна ефективност и решения за устойчива мобилност.

За да се постигнат тези цели, за големите предприятия и МСП трябва да има различен тип подкрепа.

- В процеса на преход ще се използват големите технически умения на работната сила в мините и ТЕЦ-овете. Държавната компания „Конверсия на въглищни райони“ ще наеме част от миньорите и работниците в ТЕЦ-овете, за да използват уменията им в процеса на рекултивация на кариерите за лигнитни въглища.

Планираното заместване на производството на електроенергия от въглища с ВЕИ и други промишлени дейности ще повлияе значително на системата за управление на добива, което включва ограничаване и затваряне на оперативни блокове за по-кратки от планираните периоди на работа. Такова ранно ограничаване на плановете за добив изисква правилно управление на дейностите по преоборудване и след закриване, които трябва да бъдат

осигурени от квалифициран персонал и осигурени с финансова подкрепа, за да се избегнат неблагоприятни въздействия върху околната среда.

Очаква се компанията „Конверсия на въглищни райони“ (КВР) да бъде създадена през 2023 г. и ще започне с планиране на практическата подготовка за прехода на добивния сектор, което включва натрупване на исторически и оперативни данни, както и проучване на територията. КВР ще бъде готова да поеме основната отговорност за рекултивацията на въглищните мини в периода след 2025 г., което изисква предварителна подготовка, предпроектни проучвания и проектиране. Същите ще вземат предвид екологичните аспекти в процеса на закриване, но също така ще бъдат приведени в съответствие с плановете за използване на земята за създаване на нови ВЕИ източници и нови промишлени дейности.

Финансирането на КВР чрез ТПСП се предоставя в следните случаи:

- Начален етап за устройство на територията, развитие на капацитета и изготвяне на проекти за последващи рекултивационни дейности;

- Управление на местоположения с висок риск от екологични щети, които може да не са икономически приемливи в процеса на преназначение и не могат да бъдат правилно управлявани от минната компания поради ранно приключване на дейности. Такава площ потенциално ще се появи едва след започване на активната фаза на рекултивация.

- Инвестициите в МСП следва да се съсредоточат върху създаването на нови работни места, ресурси и продукти, базирани на кръговата икономика, широко използване на ВЕИ и изграждане на капацитет за цифровизация, развитие на цифрови иновационни хъбове, роботизация и преквалификация на работната сила. Секторите С10-С12, С26 и С20 показват по-нисък ръст на заетостта, но имат голяма средна заетост, генерирана от едно МСП, което показва предимно средни предприятия. Те са определени като сектори с висок потенциал, които могат да бъдат приоритетно подкрепени, за да се стимулира предимно средносрочното икономическо развитие и диверсификация, като по този начин се укрепи устойчивостта.

Подкрепата за МСП трябва да бъде насочена към дружества, които имат потенциал да разпространят своя растеж сред други местни дружества въз основа на вертикални и хоризонтални връзки (интеграция). Това ще бъде основният двигател за създаване на работни места, което се счита за потенциален фактор. Въпреки това потенциалната разлика в заетостта е значителна и подкрепата само за МСП няма да е достатъчна, за да замени загубата на работни места в резултат на прехода, следователно за област Стара Загора ще е необходима и подкрепа за големите предприятия.

- Инвестициите в големите предприятия следва да се съсредоточат върху дейности, които гарантират бързото създаване на нови работни места в отрасли, подкрепящи цялостния преход към нисковъглеродна икономика и насочени към нови енергийни технологии. В съответствие с горния анализ и предвид съществуващите умения, фокусът ще бъде върху индустриалния сектор, а именно производството на съоръжения за съхранение на енергия и промишлени стоки с чисти технологии, както и компоненти за новите чисти технологии. По този начин крайъгълен камък на Плана за справедлив преход за Стара Загора ще бъде предоставянето на стимули за привличане и създаване на големи предприятия, които да заместят икономическите дейности в региона, основани на въглищата.

Възобновяемите енергийни източници (фотоволтаици, вятър, зелен водород, геотермална енергия и биометан) и съоръженията за съхранение бяха определени като подходящ вид заместващо производство, което може да бъде разположено на мястото на настоящото производство на въглища или в непосредствена близост до него (напр. на мястото на рекултивирани земи от рудниците за лигнитни въглища), което може да запази местните характеристики на работната сила и моделите на придвижване и да запълни недостига на работни места, които не могат да бъдат осигурени от МСП. Това ново производство ще има и предимството да допринесе значително за широкомащабния енергиен преход в България, като осигури инфраструктура за съхранение и капацитет за чиста енергия.

Област Стара Загора е една от най-подходящите области за наземни фотоволтаични инсталации (с кумулативен технически потенциал за производство на ~ 15-20 GW), тъй като около 1/4 от площта на минния комплекс е рекултивирана и тези площи не влизат в конфликт със земеделски земи и защитени територии. Насърчаването на развитието на възобновяеми енергийни източници би могло да повиши инвеститорската привлекателност на България (включително на съответните засегнати райони) и да доведе до увеличаване на преките чуждестранни инвестиции. Мерките за насърчаване на ВЕИ и съхранението на енергия се допълват взаимно и целят да осигурят диверсификация на икономиката, да повишат заетостта и качеството на живот и да подкрепят целите за неутралност по отношение на климата. Също така, областта има потенциал да бъде един от водородните центрове на ЕС, произвеждащ зелен водород за топлинни процеси (отопление, производство на електроенергия, промишлени процеси и т.н.), както и за водородни клетки, генериращи електроенергия на борда на превозни средства или други устройства. Стара Загора вече е регистрирана като водеща инициатива за „Водороден хъб на ЕС“ и като водородна долина. **Икономиката, базирана на водород, се разглежда като стратегически приоритет за преобразуването на регион Стара Загора.**

Финансирането на този елемент от плана за справедлив преход ще даде възможност за най-ефективни и технологично обосновани интервенции в районите на въгледобив. Финансирането чрез ПВУ и трите стълба на Механизма за справедлив преход следва принципите за открит и конкурентен подбор. Също така се признава, че се очаква големите предприятия да играят значима роля в процеса на енергиен преход и индустриализация заедно с МСП.

Мерките, свързани с ВЕИ, ще бъдат допълнителен стимул за икономическата диверсификация чрез няколко интервенции по цялата верига на стойност. Например предприятията могат да се занимават с производство на електрическо оборудване за сектора на ВЕИ, като например производство на компоненти за решения за ВЕИ, по-специално за съхранение на енергия (например различни видове технологии за батерии, фотоволтаични панели, вятърни/водни турбини, термопомпи/топлинни помпи, биогаз, биомаса) и уреди и устройства, оборудвани с фотоволтаични панели и други ВЕИ. Подкрепата за индустриалното приложение на ВЕИ може също така да допринесе за развитието на икономическите сектори и да бъде от полза за целите на неутралността на климата. Например агрофотоволтаиците могат да се използват за подпомагане на селскостопанските процеси (например чрез увеличаване на селскостопанските добиви в резултат на сянката, която слънчевите панели правят върху земеделските полета, захранване на помпени системи за вода за селскостопански цели и др.) Този вид агрофотоволтаични проекти следва да бъдат допълващо финансирани от ЕЗФРСР/ОСП, но също така ще доведат до намаляване на емисиите на парникови газове.

Що се отнася до резултатите, изпълнението на горепосочените мерки по ФСП се очаква да допринесат за постигането на следните три основни цели:

-прехвърляне на работни места към нови промишлени дейности от секторите в преход към тези с висок потенциал за създаване на БДС във връзка с решенията за ВЕИ, като например съхранението на енергия;

-Масивна рекултивация на минните обекти, включваща голям брой работници, като по този начин се създава незабавна алтернативна възможност за използване на наличния трудов ресурс от мините и подходящи места за алтернативни инвестиции – фотоволтаични централи или индустриални обекти;

-Преминаване към други енергийни източници за намаляване на въглеродните емисии чрез фотоволтаична енергия, зелен водород, геотермална енергия, вятърна енергия или биометан.

2.3. Съгласуваност с други съответни национални, регионални или териториални стратегии и планове

Позоваване: член 11, параграф 2, буква д)

- Стратегии за интелигентна специализация;

- Териториални стратегии, посочени в член 29 от Регламент (ЕС) 2021/...;

- Други регионални или национални планове за развитие.

Финансирането, предоставено в рамките на ФСП, е фиксирано и може частично да отговори на установените предизвикателства. В допълнение към ФСП има значителен принос от бюджета на ЕС чрез различни инструменти, включително Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Кохезионния фонд (КФ), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) и Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ). Съществуват и няколко възможности за финансиране на национално равнище, които са насочени към някои от съответните стълбове и мерки в рамките на териториалните планове за справедлив преход.

Таблицата по-долу обобщава тази съгласуваност по отношение на:

1) Национален план за възстановяване и устойчивост, Стълб „Зелена България“, Компонент „Кръгова и нисковъглеродна икономика“, Реформи/инвестиции (допълнителни обяснения са дадени в глава 1), както са одобрени през май 2022 г.:

- Създаване на Национален фонд за декарбонизация;
- Улесняване и повишаване на ефективността на инвестициите в енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради;
- Разработване на определение и критерии за "енергийна бедност" за домакинствата в Закона за енергетиката;
- Енергийна ефективност на сградния фонд;
- Програма за финансиране на единични мерки за използване на енергия от възобновяеми източници в еднофамилни и многофамилни сгради;
- Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление;
- Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и ВЕИ заедно със сметките за енергия;

- Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ;
- Цифрова трансформация и развитие на информационните системи и системите в реално време на Електроенергийния системен оператор в условията на нисковъглеродна икономика;
- Изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и на механизмите за производство и доставка на водород;
- Схема за подкрепа на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз;
- Либерализация на пазара на електроенергия;
- Развитие на нисковъглеродна икономика и създаване на Комисия за енергиен преход и пътна карта за постигане на неутралност по отношение на климата;
- Декарбонизация на енергийния сектор;
- Създаване на държавно предприятие „Конверсия на въглищни региони“ за успешен преход към заетост;
- Подобряване на корпоративното управление на държавните дружества в енергийния сектор;
- Схема за подпомагане на изграждането на минимум 1,4 GW ВЕИ и батерии;
- Развитие на използването на геотермална енергия в България за производство на електричество и топлина;
- Национална инфраструктура за съхранение на електрическа енергия от ВЕИ (RESTORE).

2) Програми, финансирани от ЕФРР, ЕСФ, Кохезионния фонд и други съответни области на политиката:

- Развитие на регионите;
- Конкурентоспособност и иновации в предприятията;
- Изследвания, иновации и цифровизация за интелигентна трансформация;
- Изследвания и иновации;
- Развитие на човешките ресурси;
- Образование;
- Околна среда;
- Транспортна свързаност;
- Техническа помощ.

3) Териториална стратегия за развитие на Югоизточния регион 2021-2027 г;

4) Иновационна стратегия за интелигентна специализация 2021-2027 г.

2.4. Видове предвидени операции

Позоваване: член 11, параграф 2, буква ж)

- *вид на предвидените операции и очакваният им принос за облекчаване на въздействието на прехода*

Инициативите в плана за действие за преход са в рамките на три стълба, които отразяват предизвикателствата и нуждите на област Стара Загора. Те също така са в съответствие със стълбовете и принципите на ФСП, водещи до неутрална по отношение на климата икономика, опазване на околната среда и дългосрочна устойчивост.

- **Стълб 1 - Индустрия за устойчиви енергийни решения** - подкрепя мерки, насърчаващи разработването и прилагането на нови устойчиви енергийни решения в съответствие с целите на прехода към неутралност по отношение на климата и икономическата диверсификация/създаването на работни места.
- **Стълб 2 - Социална подкрепа и подкрепа за заетостта** - подкрепя социалния преход. Това включва създаването на центрове за Професионално образование и обучение (ПОО), които да осигурят процеса на повишаване и преквалификация на съществуващата работна сила и преминаването към алтернативни, по-добри работни места.
- **Стълб 3 - Разнообразяване на местната икономика** - подкрепя икономическата диверсификация/създаването на работни места, развитието на нови икономически сектори, създаването на нови работни места, стартирането и развитието на предприятия, включително научноизследователска и развойна дейност, с цел преминаване към нови работни места след постепенното прекратяване на секторите, свързани с минното дело и енергията от въглища и създаването на регионални транспортни връзки за бъдещото развитие на икономиката.
- **Хоризонталният приоритет е** насочен към повишаване на техническия капацитет на бенефициентите, за да се подобри качеството и процентът на одобрение на проектите за кандидатстване.

СТЪЛБ 1 - ИНДУСТРИЯ ЗА УСТОЙЧИВИ ЕНЕРГИЙНИ РЕШЕНИЯ

1. Рекултивация на кариерите за лигнитни въглища

Рекултивацията на кариерите за лигнитни въглища, изисква умения, сходни с уменията на най-пряко засегнатите от прехода работници, както и управление на текущите дейности по добив на въглища паралелно с рекултивацията и планиране и подготовка на освободените терени за по-нататъшни промишлени дейности. Ограничаването на минната дейност, както и по-ранното от планираното затваряне на мините се отразява на по-ниско от планираното натрупване на финансиране за рекултивация на въглищни мини. Освен това съществуващите планове за рекултивация на въглищни мини не отразяват нито по-ранното от планираното затваряне на въглищните мини, нито нуждите от новопланирани индустриални приложения на територията на кариерите. Следователно настоящите минни компании не са подходящи за управление на процеса на индустриален преход. За справяне с това се предвижда специално създадено държавно дружество „Конверсия на въглищни райони”. То е планирано като голямо държавно предприятие, което да поеме рекултивацията на въглищни мини и да подготви инфраструктура за нови промишлени дейности. То ще използва натрупаните досега средства за рекултивация на земя. То също така ще бъде бенефициент за подпомагащо финансиране, което ще обхваща пропуските при обичаен сценарий и при ускорения сценарий.

Планира се предприятието да бъде създадено през 2023 г., за да започне процесът по планиране. То ще подготви планиране на практическата подготовка за минния преход,

което включва натрупване на исторически и оперативни данни, както и проучване на територията. Предприятието ще бъде готово да поеме основната отговорност за рекултивацията на въглищните мини в периода след 2025 г., което изисква предварителна подготовка, предпроектни проучвания и проектиране. Те ще вземат предвид екологичните аспекти в процеса на закриване, но също така ще бъдат приведени в съответствие с плановете за използване на земята за добиване на нови ВЕИ източници и нови промишлени дейности.

Този подход ще осигури настоящите работници да бъдат наети в процеса на рекултивация, за да се осигури стабилна заетост, като същевременно получат допълнително обучение. Освен това нуждите от рекултивация са значителни, а рекултивацията е предпоставка за разкриване на част от критичния потенциал на комплекса „Марица Изток“. Очаква се подкрепата да обхване разработването на генерален план за рекултивация, като се вземе предвид графика за ускорено затваряне, както и независим финансов одит за измерване на пропуските и за справедливо разпределяне на финансовата тежест в съответствие с принципа "замърсителят плаща". Мярката ще включва дейности за подобряване на рекултивирани земи за специфични икономически дейности, като например развитие на индустриални зони, изграждане на мощности за ВЕИ или устойчивото им използване за земеделие като надграждане на законовите задължения на концесионерите за рекултивация. Подпомагането е нужно предвид необходимостта от ускорена рекултивация в резултат на времевата рамка за спиране на използването на въглища.

2. Схема за подпомагане на създаването на вериги на добавена стойност, базирани на водород

Целта е да се привлекат един или повече големи инвеститори в областта на производството, да се осигури алтернативна заетост и да се гарантира енергийният преход на България. Очаква се инвеститорите да създадат мащабни местни производствени мощности за производство на електролизаторни системи, горивни клетки, станции за зареждане на водород, задвижващи системи, базирани на горивни клетки, софтуерни системи и/или компоненти и др. Такива съоръжения могат да играят ролята на котвени инвеститори за останалата част от региона и да генерират преки и непреки ползи за заетостта. Очаква се те да изискват умения, тясно свързани с уменията на най-пряко засегнатите от прехода работници. Подкрепата ще се предоставя на открита и конкурентна основа. Тя може да включва както подкрепа за оперативни, така и за капиталови разходи. Подкрепата за оперативни разходи ще бъде приоритизирана, за да се осигури възможно най-голям ефект върху устойчивата заетост. Предвижда се да включва разходи за възнаграждения, за да се покрие разликата във възнагражденията на работниците, идващи от западащите сектори, както и целево обучение за преквалификация и повишаване на квалификацията на работници, които преди това са били ангажирани в дейностите по въгледобива и минното дело. Подобни мерки допълват широкомащабното инсталиране на ВЕИ извън мрежата (особено фотоволтаици) и електролизаторни системи за производство на зелен водород, както и мащабните поръчки на системи за съхранение на енергия, което предоставя значителни стимули за създаване на местен производствен капацитет за доставка първо в страната, а след това и за износ, за да се отговори на прогнозирания висок ръст на търсенето на системи за съхранение на енергия за по-широкия регион и в целия ЕС. Освен това, тези

инвестиции ще привлекат допълнителни инвеститори във веригата на добавената стойност на зеления водород, т.е. индустрии, които ще консумират зелен водород като ресурс – химикали, торове, транспорт. Въз основа на търговски договори зеленият водород, произведен в района, може да бъде „изнасян“ в полза на потребителите в България, ЕС и по-широкия регион.

3. Подкрепа за създаването на индустриални паркове за чисти технологии (с нулеви емисии)

Подкрепа за разширяване или създаване на индустриални паркове, съсредоточени върху решения в областта на чистите технологии, които ще са лицето на трансформацията на региона. Такива решения използват уменията на работната сила, която е най-пряко засегната от прехода. Ще се предоставя и насърчава подкрепа за специализация в подсектори, описани в т. 2 по-горе. Подкрепата ще бъде насочена към големи предприятия, МСП и стартиращи предприятия. Предвидените допустими разходи включват създаването на вътрешна техническа инфраструктура, както и на социални и административни съоръжения. По-специално, подкрепата може да бъде насочена към съоръжения за местно производство и съхранение на електроенергия (включително индустриални паркове с нулеви емисии), центрове за работа в мрежа, бизнес инкубатори, цифровизация. Конкретните реализации на тази мярка могат да включват създаването на нов индустриален парк в комплекс „Марица Изток“, подкрепа за развитието на съществуващи индустриални паркове в близост до Стара Загора и/или превръщането на парцела на летище Стара Загора в логистичен и индустриален парк с нулеви емисии и свързване с районите на Раднево и Гълъбово, където е разположена по-голямата част от енергийната инфраструктура.

4. Схема за подпомагане на фотоволтаични паркове с електролизьорни и/или системи за съхранение на енергия

Тази мярка ще подпомогне декарбонизацията на енергийния сектор в страната, като в същото време ще има за цел да превърне приоритетно комплекса „Марица Изток“ в по-екологичен производител на енергия, като същевременно запази ключовата му роля в производството на енергия за страната. Целта е да се използват уникални активи по отношение на консолидираната собственост върху мащабни нарушени терени от рекултивирани кариерни площи, подходящи например за инсталации за слънчева енергия, соларни системи за централно отопление, соларни технологии за производство на топлинна енергия. Допустимите разходи потенциално ще покриват спомагателна инфраструктура, като например изграждане на мрежа за пренос и съхранение на енергия, както и недвижими имоти. Ще бъдат финансирани и пилотни проекти за виртуални електроцентрали и високотехнологични структури, особено пилотни и демонстрационни проекти със силно социално въздействие и подкрепящи трансформация на поведението. Очаква се въздействието върху заетостта да обхване както етапа на строителство, така и етапа на поддръжка, както и да обучи работници за разработване на проекти за ВЕИ, съхранение на енергия и водород в други части на региона и страната. Тази мярка допълва горепосочената мярка за рекултивация на кариерите за лигнитни въглища, както и мерките за насърчаване на ВЕИ и създаване на пътна карта за водорода, както е предвидено в други фондове на ЕС, които ще подпомогнат декарбонизацията на някои отрасли с интензивно използване на изкопаеми горива, като например отоплението, транспорта, металургията и производството

на торове. Фотоволтаичните системи ще бъдат инсталирани приоритетно върху рекултивирани терени. Схемата ще е отворена и за големи предприятия.

5. Схема за подпомагане на използването на зелен водород

Подкрепата ще бъде насочена към използването на зелен водород като средство за съхранение на енергия, топлинен и/или химичен агент, което се очаква да привлече инвестиции от напреднали и високотехнологични индустрии от „трудни за намаляване сектори“ (химически, транспорт, торове и т.н.).

Що се отнася до зеления водород, очаква се подкрепата да бъде насочена към технологии и механизми за производство, съхранение и доставка на водород в съответствие със Стратегията за използването на водорода за неутрална по отношение на климата Европа, включително доставка на оборудване и разработване на софтуер, изграждане на капацитет, обществени информационни кампании и мерки за повишаване на осведомеността. Схемата ще е отворена и към големи предприятия. Примерен интегриран широкомащабен проект по тази схема е проектното предложение на B-Lion за Зелена водородна долина, представено и обсъдено с Hydrogen Europe.

6. Подкрепа за производството и разпределението на биометан и производството на енергия от вятърни турбини

Биометанът следва да се използва като алтернативно гориво с ниски емисии и създаващо работни места, на базата на органични остатъци - за промишлени цели. Биометанът ще отговаря на критериите за устойчивост на региона, определени в Директива (ЕО) 2018/2001 относно насърчаването на използването на енергия от възобновяеми източници. Спазването на критериите за устойчивост подлежи на доказване от страна на кандидатите по схемата за подпомагане.

Схемата ще подпомага намаляването на емисиите на парникови газове. Обхватът на операцията ще изключи селскостопански остатъци и/или селскостопански отпадъци.

Производството на енергия от вятърни турбини ще се използва като алтернативна енергия с ниски емисии и като източник на работни места. Схемата ще подпомогне намаляването на емисиите на парникови газове и ще допринесе за декарбонизацията на местната икономика. Ще е отворена и за големи предприятия.

СТЪЛБ 2 - СОЦИАЛНА ПОДКРЕПА И ПОДКРЕПА ЗА ЗАЕТОСТТА

7. Картографиране на уменията на засегнатата работна сила

Не е направена подробна оценка на уменията и компетенциите на съществуващия персонал на ТЕЦ-овете и въглищните мини, но се счита за много важна за успешното моделиране на мерките за преквалификация и повишаване на квалификацията на засегнатата работна сила в трите региона. Тази дейност ще се реализира на два етапа:

1. Фаза на програмиране

Министерството на енергетиката, в тясно сътрудничество с отговорните министерства, синдикатите, бизнеса и ключови местни заинтересовани страни, разработи Пътна карта за картографиране на уменията и потенциала за развитие, повишаване на квалификацията и преквалификация на засегнатата работна сила от процеса на преход.

2. Фаза на изпълнение

Тази фаза включва работа на терен за картографиране на уменията и потенциал за развитие на работниците. За тази фаза ще се използва финансиране от ФСП.

Дейността може да се осъществи със съдействието на Института за устойчив преход и развитие - създаден с решение на Министерския съвет през 2021 г., който включва голям брой представители, като публични и местни власти, социални партньори, индустрия, академични среди, неправителствени организации .

Създаването на междурегионални центрове за професионално обучение и обучение за преквалификация и повишаване на квалификацията ще се базира на резултатите от картографирането на уменията. Резултатите ще отразяват регионалните специфики и предложените мерки ще бъдат съобразени с конкретните нужди и потенциал на област Стара Загора.

8. Преквалификация и повишаване на квалификацията

Предвижда се преквалификация и повишаване на квалификацията на работниците за новите работни места, включително обучения на работното място и обезщетения за времето, прекарано извън работното място. Междурегионалните центрове за професионално обучение и образование се очаква да играят роля, където е възможно, с подкрепата на индустриални зони и паркове. По отношение на активното подпомагане на търсещите работа, мерките могат да включват кариерно консултиране и услуги за подпомагане на намирането на работа, както и развиване на предприемачески умения. Трябва да се вземат предвид специални мерки за групите в неравностойно положение и младежите.

Тъй като водородната икономика ще бъде стратегическа инвестиция в региона на Стара Загора, се предвижда специално обучение по безопасност и здраве и, фокусирано върху водородната икономика.

9. Мерки за енергийна ефективност и ВЕИ с фокус върху енергийната бедност

Мярката ще подкрепя мерки за енергийна ефективност в жилищни сгради с акцент върху енергийно бедните и уязвимите потребители с оглед справяне с енергийната бедност. Това включва саниране на сгради, внедряване на възобновяеми енергийни източници в съществуващи сгради, отоплителни и климатични инсталации. Такива мерки ще смекчат въздействието на процеса на преход чрез облекчаване на натиска върху нарастващите енергийни разходи и ще запълнят произтичащите пропуски в производството на енергия чрез комбинация от интервенции за енергийна ефективност и използване на ВЕИ. Интервенциите за енергийна ефективност ще допринесат за намаляване на потреблението на енергия, като по този начин ще допринесат за намаляване на въглеродния отпечатък в региона.

Настоящата мярка е в съответствие с ПВУ, съгласно който дефиницията за енергийна бедност ще бъде включена в националното законодателство за целите на приоритетно третиране на обхванатите от дефиницията лица при изпълнението на мерки и проекти за повишаване на енергийната ефективност и развитие на ВЕИ.

СТЪЛБ 3 - РАЗНООБРАЗЯВАНЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

10. Диверсификация и адаптиране на предприятията към икономическия преход

Целенасочена подкрепа за местните предприятия с цел адаптиране към техните нужди и ниво на развитие. Фокусът е върху това да се гарантира, че компаниите могат да се адаптират и интегрират във веригата на стойността на новите икономически дейности, посочени по-горе. Следователно целта е да се подкрепи заетостта в региона, който е засегнат косвено от прехода. Подкрепата може да включва подкрепа за закупуване на ново оборудване и осигуряване на специализирано обучение на персонала, както и за нематериални активи; мерки за енергийна ефективност, както и подкрепа за цифровизацията на предприятията. Фокусът ще бъде насочен към сектори, определени като приоритетни за региона, като мехатроника, химическа промишленост, селско стопанство, промишлени ИКТ решения, производство на електрически компоненти и чиста енергия. Не на последно място, мярката ще позволи и интелигентна и устойчива местна мобилност. Схемата ще отворена и към големи предприятия.

11. Подкрепа за научни изследвания и иновации за предприятия

Мярката ще подкрепя научноизследователските и развойни дейности в МСП, свързани с тяхната продуктова специализация по отношение на кръговата и неутралната по отношение на климата икономика.

Тази мярка включва също подкрепа за сътрудничеството между академичните среди и бизнеса, включително чрез иновативни технологични центрове, които ще осигурят благоприятна среда за привличане на изследователи и кариерно развитие, както и първокласна инфраструктура за укрепване и надграждане на експертния опит и способностите за разработване на висококачествени научни резултати и превръщането им в иновативни продукти, системи и услуги. Тези центрове ще предоставят и целенасочена подкрепа за развитието на научноизследователската и развойната дейност в стартъпи и за подпомагане на пазарната реализация на техните изследвания, включително чрез регистрация на интелектуална собственост и развитие на екосистема (насърчаване на предприемачеството, консултантски услуги и бизнес инкубатори).

ХОРИЗОНТАЛЕН СТЪЛБ: ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ

Техническа помощ ще бъде налична за:

- 1) МРРБ като управляващ орган (УО) на ПРР 2021-2027 г. за ефективното управление и използване на ФСП
- 2) МЕ ще действа като междинно звено за изпълнение на плановете за справедлив преход след приключване на съответните процедури за акредитация
- 3) Социалните партньори в качеството им на ключови заинтересовани страни и сътрудници

Индикативен неизчерпателен списък на допустимите дейности/мерки, включително за управление, мониторинг, оценка, визуализация и комуникация:

- Организиране на периодично обучение на персонала на заинтересованите страни, като работни срещи, учебни пътувания и семинари, насочени към обмен на опит и добри практики; Техническа помощ / консултантски услуги / специализирана експертиза от външни организации / експерти в отговор на специфичните нужди на бенефициентите;
- Изследвания, предпроектни проучвания, проучвания на потенциала на МСП на областно ниво, други анализи и др. и набор от проекти, свързани с процеса на преход;
- Подкрепа за добре функциониращ правителствен механизъм и ключови заинтересовани страни за улесняване на прехода към неутрална по отношение на климата икономика (напр. агенции за регионално развитие);
- Обучения за местна/регионална администрация с цел проектиране и изпълнение на проекти за справедлив преход;
- Информационни дни, организирани с подкрепата на социалните партньори в засегнатите региони, за да се гарантира, че темите за енергийния преход са задълбочено комуникирани с местните общности и да се гарантира тяхната ангажираност в процеса.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква з)

Да се попълни само ако се предоставя подкрепа за производствени инвестиции в предприятия, различни от МСП:

- индикативен списък на операциите и предприятията, които ще бъдат подкрепени, и за всяко от тях обосновка на необходимостта от такава подкрепа чрез анализ на различията, показващ, че очакваните загуби на работни места ще надхвърлят очаквания брой създадени работни места при липса на инвестиция

Както бе представено по-горе, Стара Загора ще бъде регионът, който ще бъде най-силно засегнат от прехода към нисковъглеродна икономика. Сегашният икономически модел зависи от приноса на големите предприятия, а именно мините и няколко ТЕЦ-а, по отношение на добавената стойност, заплатите и заетостта в региона. Според Икономическия годишник на област Стара Загора - 2023 г. в област Стара Загора има 59 големи предприятия, в които работят 35 012 души.

Броят и добавената стойност на големите предприятия в този регион предопределя тяхната значима роля в процеса на преход. Направеният анализ на пропуските показва лимита на МСП да поемат служителите, които евентуално могат да загубят работата си поради прехода и от друга страна да създадат достатъчно потенциал за бъдещото икономическо развитие на региона. Следователно големите предприятия се считат за гръбнакът за преход, базиран на активи, докато МСП ще поемат ефекта на преливане.

Като се има предвид дълбокото въздействие върху работните места, което може да се очаква още до 2026 г. (вж. раздел 2.1), е абсолютно необходимо като изключение да се позволи подкрепа за големите предприятия от страна на ФСП.

Анализ на пропуските

В съответствие с Работен документ на ЕК (2021) 275 окончателен, в този раздел се представя анализ на разликата между очакваните загуби на работни места и потенциалното създаване на работни места без подкрепа за големите предприятия. Избраната методология, в съответствие с предоставените насоки, се основава на историческите данни за създаването на работни места от МСП на територията. В таблицата по-долу е представен анализът на МСП в област Стара Загора по отношение на общия ръст на заетостта и средногодишния потенциал за заетост от нови МСП за два периода - в дългосрочен план (2010-2019 г.) и в средносрочен план (2015-2019 г.) преди COVID-19. В таблицата са очертани тенденциите в заетостта, които показват потенциала на МСП за създаване на работни места. След това той е сравнен с потенциалния диапазон на потенциалните загуби на работни места поради прехода, изчислен по-горе в раздел 2.1, където е представена конкретна обосновка.

Анализ на генерирането на заетост от МСП в област Стара Загора

Период	Средна заетост на година	Среден годишен темп на растеж на заетостта	Средна годишна заетост за едно МСП	Общ брой създаден и МСП	Среден брой създаден и МСП на година	Общ ръст на заетостта	Темп на растеж на заетостта
2010-2019	58,104	3.41%	4.62	9,337	934	17,338	35.07%
2015-2019	63,798	3.09%	4.16	5,547	1,109	7,598	12.84%
2019-2020	61,713	-7.59%	-	-	-	-5,067	-7.59%

Източник: Икономически годишник на област Стара Загора за 2021 г., анализ на PwC

Както бе показано по-горе, съществува значителен потенциал за увеличаване на заетостта чрез МСП. Въпреки това за сравним четиригодишен период (2015-2019 г.) емпиричните данни сочат, че около 7500 работни места са били създадени от МСП. Това трябва да бъде съпоставено с повече от 12 000 работни места, които се очаква да бъдат засегнати. Следователно при липсата на каквито и да било мерки, освен подкрепа за МСП, е вероятно да остане недостиг от между една трета и една втора от засегнатите работни места. Ето защо това дава сериозни основания за подкрепа на големите предприятия, която е необходима за подпомагане на създаването на работни места в област Стара Загора.

Предвидени операции

Предвидените операции трябва да допълват профила на уменията в региона, да осигуряват значителен и непосредствен принос за създаването на работни места и да допринасят за прехода към неутрална по отношение на климата икономика до 2050 г.

Въз основа на този критерий се очаква операциите да бъдат насочени и към големи предприятия, както е описано по-горе.

По този начин ще бъде постигнато бързото създаване на голям брой работни места в региона, като същевременно се полагат основите за бъдещо развитие на капацитета за ВЕИ в региона и в страната. По-специално, изискваните умения в голяма степен допълват профила на уменията на работната сила в региона, по-специално на служителите в минната индустрия.

Освен това привличането на голям производствен капацитет във веригата на добавена стойност на водорода може да послужи като основен инвеститор, който да позволи развитието на местен индустриален парк, структуриран около чистите технологии. В

допълнение, това до голяма степен допълва мерките, предвидени в българския План за възстановяване и устойчивост, по отношение на закупуването на мрежови съоръжения за съхранение на енергия.

Поради това предварителната подкрепа за големите предприятия е оправдана въз основа на необходимостта, доказана от анализа на пропуските, както и въз основа на осигуряването на база за реализиране на средносрочните мерки, предвидени по-горе.

Списък на предприятията, които се очаква да бъдат подкрепени (само за дейности/проекти извън СТЕ, въз основа на заявен интерес и/или със собственост върху активи, подлежащи на трансформация):

Списъкът на големите предприятия ще бъде предоставен като част от плана за справедлив преход след приключване на открита и прозрачна процедура. Министерството на енергетиката организира процедурата за окончателно утвърждаване на списъка, включващ области на инвестиции и въздействие върху заетостта.

Типичното голямо предприятие, което би допринесло съществено за новата икономическа диверсификация и инвестициите във ВЕИ, се очаква да отговаря на редица индикативни изисквания като доказателство за неговите възможности, като например:

- опит в изпълнението на големи енергийни и индустриални проекти с финансиране над 500 млн. €;
- опит в експлоатацията на големи енергийни или индустриални мощности, което включва ВЕИ производство с повече от 1 GWel или прилагане на нови технологии като например за зелен водород;
- потенциал за участие в дейности по промяната на предназначението на земята;
- желание за прилагане на принципите на ESG за специалните проекти в рамките на възгледобивната зона, включително създаване на ограничен социално ориентиран пакет от акции или подобни стимули за настоящите служители и др.;

Отворена и прозрачна процедура за подбор на големи предприятия ще се проведе преди одобрението на ТПСП.

Актуализирайте или попълнете този раздел чрез преразглеждане на териториалните планове за справедлив преход, в зависимост от решението за предоставяне на такава подкрепа.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква и)

Да се попълни само ако се предоставя подкрепа за инвестиции за постигане на намаляване на емисиите на парникови газове от дейности, изброени в приложение I на Директива 2003/87/ЕО:

— списък на операциите, които трябва да бъдат подкрепени, и обосновка, че те допринасят за прехода към неутрална по отношение на климата икономика и водят до значително намаляване на емисиите на парникови газове, значително под съответните референтни стойности, установени за безплатно разпределение съгласно Директива 2003/87/ЕО, и при условие че са необходими за защита на значителен брой работни места

Не се планира предоставяне на подкрепа за дейности по СТЕ.

Актуализирайте или попълнете този раздел чрез преразглеждане на териториалните планове за справедлив преход, в зависимост от решението за предоставяне на такава подкрепа.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква й)

- синергии и допълняемост на предвидените операции с други съответни програми на Съюза по цел „Инвестиции за работни места и растеж“ (подкрепа на процеса на преход), други финансови инструменти (Модернизационния фонд на Съюза за търговия с емисии) за посрещане на установените нужди за развитие

Сълб 1 –Индустрия за устойчиви енергийни решения:

- **Национален план за възстановяване и устойчивост – НПВУ, одобрен през май 2022 г.**

Докато НПВУ ще подкрепя инвестиции във водеща инфраструктура извън промишлените паркове и зони (пътища, електричество, вода и канализация) и частично в тях (едни и същи видове инвестиции), за да се осигури свързаност, ФСП ще се намеси на територията на парковете и зоните, подкрепяйки всякакъв тип инфраструктурни инвестиции, необходими за допълване на инвестициите по НПВУ. Инвестициите от ФСП няма да се ограничават само до основната инфраструктура (паркове и алеи) и производствени сгради, но могат да подкрепят и всички други видове мерки, допустими за финансиране. Проекти, получаващи подкрепа по НПВУ, могат да получат допълнителна подкрепа от ФСП (за допълнителни мерки, които не се подкрепят по НПВУ).

НПВУ допълва ФСП в подкрепата за изграждането на ВЕИ (фотоволтаични панели) и инсталации за съхранение на енергия, за да отговори на нуждите на енергийния преход и съответното преминаване към ВЕИ. НПВУ също така разглежда мерки за намаляване на административната тежест и предоставяне на стимули за използване на ВЕИ (т.е. Националния фонд за декарбонизация). Инвестициите в НПВУ са широкомащабни, докато ТПСП се фокусират върху пилотно използване на ВЕИ и подкрепа за сектора на чистата енергия и развитието на неговата верига на стойността в засегнатите територии. Освен това целта, залегнала в НПВУ за ВЕИ, няма да бъде постигната с наличното финансиране в ПВУ за ВЕИ, водород и биогаз, т.е. НПВУ поставя като цяло по-амбициозна цел от ключовите инвестиционни етапи, предмет на подкрепа, които трябва да бъдат постигнати (3,5 GW нови ВЕИ до 2026 г., като 1,4 ВЕИ с инсталирани на същото място батерии, подкрепени по инвестиционна схема на НПВУ). Следователно наличното финансиране от ФСП ще допълни усилията на ПВУ, за да се сведе до минимум пропуските за постигане на целта за ВЕИ. Освен това има ясно разграничение на допустимостта на разходите. По отношение на ВЕИ и съхранението, МВУ ще финансира само разходите за батерии в комбинирани проекти на ВЕИ и батерии. Финансирането от ФСП е предвидено за фотоволтаични паркове, спомагателна инфраструктура и съхранение.

Инвестиция 9 на НПВУ е насочена към една от идентифицираните бариери пред развитието на ВЕИ сектора в България – геотермалния енергиен потенциал. Инвестицията предвижда изследователска дейност и пилотен проект за производство на топлинна и електрическа енергия от геотермална енергия, което ще даде началото на развитието на геотермалния сектор в страната. Съгласно ТПСП на Кюстендил, Дейност 7 е допълнение към ПВУ, доколкото ще бъдат използвани резултатите от проучването и има за цел да финансира

използването на геотермална енергия за производство, селско стопанство и производство на енергия/централно отопление.

Реформа 7 на компонента е фокусирана върху регулаторната рамка, необходима за улесняване на развитието на водородните технологии, и е ключова предпоставка за постигане на целите на Зелената сделка и декарбонизацията на икономиката. НПВУ допълва ФСП в подкрепата за пилотни проекти за развитие, позволяващи въвеждането на зелен водород и биогаз с приложение в промишленото производство, както и за бъдещата им употреба в транспорта и производството на електроенергия и топлина. Само малки демонстрационни проекти ще бъдат финансирани по ПВУ, докато от ФСП ще бъдат допустими по-мощни проекти и ще се дава приоритет на интегрирани проекти (производство и използване).

- **Програма „Развитие на регионите“ - ПРР 2021-2027**

И двата приоритета 1 и 2 на ПРР включват пътна инфраструктура, която осигурява пряка допълняемост на ТПСР, тъй като ФСП не подкрепя транспортна инфраструктура. Транспортната свързаност е ключов фактор за развитието на промишлените паркове и повишаването на тяхната привлекателност за инвеститорите, следователно ПРР може да подпомогне изграждането на пътища (извън мрежата TEN-T), които свързват потенциални индустриални паркове с главната пътна мрежа на България.

ПРР 2021-2027 включва дейности като обновяване на транспортната инфраструктура, включително инфраструктура за алтернативни горива за нуждите на градския обществен транспорт (зарядни станции), както и закупуване на нов, екологичен подвижен състав за градски транспорт. Тези мерки за устойчива мобилност ще допълнят мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСР, и ще подобрят достъпа на работната сила до бъдещите индустриални паркове по неутрален по отношение на климата начин.

ПРР 2021-2027 осигурява допълняемост на ФСП чрез финансиране на пътна инфраструктура за пътища извън мрежата TEN-T, като по този начин подобрява регионалната транспортна свързаност и трудовата мобилност.

- **Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ (ПНИИДИТ)**

Ще бъде подкрепено създаването на първата в България малка водородна долина в Стара Загора. Инициативата се реализира със средства по ПНИИДИТ 2021-2027 г., с финансовата подкрепа на съвместното европейско партньорство „Чист водород“ и с частни инвестиции. Изграждането на водородна долина е ключово и ще демонстрира широк спектър от приложения, при които водородът може да подобри качеството на живот на гражданите, да бъде фактор за намаляване на емисиите на CO₂, които замърсяват въздуха, да защити бизнес модел, при който зеленият водород има конкурентна цена. Реализацията на проекта ще има ролята на трамплин – ще ни позиционира на европейската и световната карта на водородните долини и ще подпомогне реализацията на мащабни инвестиционни проекти в региона.

Стълб 2 – Социална подкрепа и подкрепа за заетостта

- **Програма „Образование“ - ПО 2021-2027**

Програма „Образование“ предвижда мерки за въвеждане на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии с цел отчитане на реалните нужди на пазара на труда и въвеждане на гъвкави пътища за реинтеграция в професионално образование или обучение съвместно с работодателите, включително чрез задочно, вечерно и дистанционно обучение. ТПСП подпомагат качеството на образованието и неговата адекватност на пазара на труда в засегнатите територии. Такава подкрепа е обвързана с нуждите от развитие на прехода (вкл. активно участие на заинтересованите страни – напр. партньорства със синдикати, НПО, изследователски организации). Това включва: извършване на дейности в областта на предвиждането на уменията, картографиране на компетенциите за нуждите от обучение на засегнатите уязвими групи във връзка с въвеждането на нови технологии и разработки на предприятия, което позволява икономическа диверсификация и преход към нисковъглеродна икономика, докато програма „Образование“ подкрепя мерки за въздействието на образованието върху пазара на труда на национално ниво. Програма „Образование“ може да допълни ФСП с финансиране от безвъзмездни средства и финансови инструменти.

- **Програма „Развитие на човешките ресурси“ - ПРЧР 2021-2027**

ПРЧР има за цел подобряване на достъпа до мерки за заетост и за активиране на всички търсещи работа, по-специално младежи чрез прилагане на гаранция за младежта, дълготрайно безработни и групи в неравностойно положение на пазара на труда и неактивни хора, насърчвайки самостоятелната заетост и социалната икономика.

Като се има предвид сходството във вида на мерките по ПРЧР и ФСП, разграничението между инструментите ще се извърши на ниво отделен участник или отделен проект/бенефициент. ПРЧР следва да допълва инвестициите по ФСП чрез хоризонтални мерки, които ще бъдат достъпни и за други предприятия и физически лица, извън засегнатите от зеления преход.

Стълб 3 – Разнообразяване на местната икономика

- **Фонд за иновации**

Целта на Фонда за иновации е да даде възможност за търговска демонстрация на иновативни технологии с ниски въглеродни емисии, целящи да предоставят на промишления пазар решения за декарбонизиране на Европа и подпомагане на нейния преход към неутралност по отношение на климата. Ще бъде постигната пряка допълняемост, тъй като фондът подкрепя инвестиции в иновативни нисковъглеродни технологии и процеси в енергоемки индустрии, включително продукти, заместващи въглеродно интензивни индустрии; иновативно производство на възобновяема енергия, съхранение на енергия. Фондът за иновации подкрепя изключително иновативни технологии и големи водещи проекти, които могат да доведат до значително намаляване на емисиите. Фондът подкрепя напълно разработени междусекторни проекти за иновативни нисковъглеродни решения в множество сектори (включително индустриална симбиоза).

Ще бъде постигната пряка допълняемост, тъй като фондът подкрепя инвестиции в улавяне и използване на въглерод (CCU) и изграждане и експлоатация на улавяне и съхранение на въглерод (CCS). Те се считат за ключови технологии, създаващи потенциална възможност за прехода от въглища, тъй като се очаква значителен дял от базирания на въглища енергиен капацитет да бъде поддържан от CCS/CCU технология от 2026 г. нататък.

- **Програма „Хоризонт Европа“ 2021-2027**

Със своя фокус върху научноизследователската и развойна дейност Програма „Хоризонт Европа“ 2021-2027 има висок потенциал за синергия с мерки, включващи наука и решения за климата, енергийни доставки, системи, мрежи и съхранение на енергия, сгради и промишлени съоръжения в енергиен преход, общности и градове, чисти, безопасни и с достъпен транспорт и интелигентна мобилност.

В случай на дублиране ще се приложи секторно разграничаване, като ТПСП се фокусират върху идентифицираните сектори с висок потенциал на трите въгледобивни района, а „Хоризонт Европа“ предоставя подкрепа за други сектори в районите. В случай че във въглищните региони са идентифицирани инвестиционни възможности, които ще надхвърлят финансирането от ФСП, „Хоризонт Европа“ може да предостави допълнително допълващо финансиране към ФСП.

- **Програма LIFE 2021-2027**

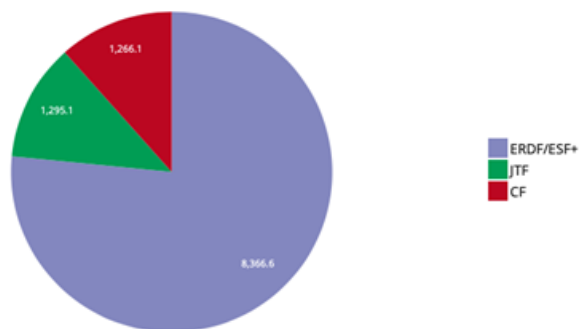
LIFE съфинансира проекти в сектора на околната среда, особено в областта на кръговата икономика, включително възстановяване на ресурси от управление на отпадъци, вода, въздух, шум, почва и химикали, както и управление на околната среда. Програма LIFE би могла да допълни дейностите за кръгова икономика, предвидени в ТПСП, като предостави допълнително безвъзмездно финансиране към това, предоставено от ФСП.

Подкрепа за България от Модернизационния фонд на ЕС

Member States	Share as per Annex IIb of ETS Directive	Allowances as per Article 10(1) of ETS Directive	Transfers from Article 10(2)(b) ETS Directive (solidarity)	Transfers from Article 10c ETS Directive	Total transfers Article 10(2) (b) (solidarity) & Article 10c	Total
Bulgaria	5.84%	16 095 825	0	0	0	16 095 825

Източник: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/funding-climate-action/modernisation-fund_en

2021-2027 г. - Цел: Инвестиции в работни места и растеж - Първоначално отпуснати средства от ЕС за програмиране (по текущи цени) за България

Източник: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2021-2027-Finances/2021-2027-Investment-in-Growth-and-Jobs-goal-EU-al/wdpj-83ce>

Позоваване: член 11, параграф 2, буква к) и член 11, параграф 5

- синергии и допълняемост с планираната подкрепа от другите стълбове на механизма за справедлив преход

- сектори и тематични области, които се предвижда да бъдат подкрепени по другите стълбове

Предвижда се по Стълб 2 да бъдат финансирани следните дейности:

- Инсталации за улавяне и съхранение на въглерод (CCS) и инсталации за улавяне и оползотворяване на въглерод (CCU);
- Инсталации за производство на енергия от отпадъци;
- Инвестиции за декарбонизация в ТЕЦ;
- Транспортни връзки: инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност, включително декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура. Тези дейности допълват мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСП, като осигуряват допълнително финансиране чрез финансови инструменти;
- Инвестиции в изследователски и иновационни дейности, включително университети и обществени изследователски организации, и насърчаване на трансфера на модерни технологии. Тези инвестиции ще бъдат осъществени чрез финансови инструменти, което осигурява допълнително финансиране от ФСП;
- Инвестиции в цифровизация, цифрови иновации и цифрова свързаност, които биха допълнили развитието на индустриалните зони, по-специално на тяхната цифрова свързаност, чрез поддържане на широколентови връзки за високоскоростен интернет. Стълбът предвижда инвестиции чрез финансови инструменти, които биха могли да осигурят допълнително финансиране към безвъзмездните средства, предоставени от ФСП;
- Инвестиции във възобновяема енергия в съответствие с Директива за възобновяема енергия (ЕС) 2018/2001/194, включително посочените в нея критерии за устойчивост, и в енергийна ефективност, включително за целите на намаляване на енергийната бедност. И двата стълба предвиждат инвестиции чрез финансови инструменти и

частични безвъзмездни средства в Стълб 3, които биха могли да осигурят допълнително финансиране към безвъзмездните средства от ФСП.

- Инвестиции, свързани с минно дело или с добив, преработка, разпространение, съхранение или изгаряне на твърди изкопаеми горива и нефт, както и инвестиции, свързани с добив на газ за:
  - проекти, при които няма жизнеспособна алтернативна технология;
  - проекти, свързани с предотвратяване и контрол на замърсяването;
  - проекти, оборудвани с инсталации за улавяне и съхранение на въглерод или инсталации за улавяне и оползотворяване на въглерод, промишлени или изследователски проекти, които водят до значително намаляване на емисиите на парникови газове в сравнение с приложимите референтни стойности на СТЕ на ЕС;
- Други сектори, при условие че отговарят на нуждите от развитие на територията, както е посочено в този ТПСП.

Предвижда се по Стълб 3 да бъдат финансирани следните дейности:

- Транспортни връзки: инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност, включително декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура. Тези дейности допълват мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСП, като осигуряват допълнително финансиране чрез финансови инструменти;

- Инвестиции във възобновяема енергия в съответствие с Директива за възобновяема енергия (ЕС) 2018/2001194, включително посочените в нея критерии за устойчивост, и в енергийна ефективност, включително за целите на намаляване на енергийната бедност. И двата стълба предвиждат инвестиции чрез финансови инструменти и частични безвъзмездни средства в Стълб 3, които биха могли да осигурят допълнително финансиране към безвъзмездните средства от ФСП;

- Инвестиции, изпълнявани от местни власти и субекти от публичния сектор и от компании, работещи съгласно частното право, натоварени с обществени услуги в сектори, които не са изрично посочени като допустими по Стълб I: здравеопазване, туризъм, спорт, култура, наследство, пътища, социални жилища, общински сгради, градско възстановяване, управление на водите и отпадъчните води, някои проекти за управление на отпадъците;

- Инвестиции, изпълнявани от местни власти и субекти от публичния сектор и от компании, работещи съгласно частното право, натоварени с обществени услуги в сектори, които са изрично упоменати като допустими по Стълб I: научноизследователска и развойна дейност, чиста енергия, ВЕИ, ЕЕ, централно отопление, устойчива мобилност, цифровизация, рехабилитация на изоставени промишлени обекти, кръгова икономика, повишаване на квалификацията, преквалификация, помощ и включване на работници и търсеци работа, заведения за грижи за деца и възрастни хора;

- Междурегионални проекти;

- Други сектори, при условие че отговарят на нуждите от развитие на територията, както е посочено в този ТПСП.

3. Механизми за управление

Позоваване: член 11, параграф 2, буква е)

3.1. Партньорство

- *Договорености за участие на партньорите в подготовката, изпълнението, мониторинга и оценката на териториалния план за справедлив преход;*
- *Резултат от обществената консултация*

Цялостен генерален план за прехода на комплекса „Марица Изток“, базиран на наличните активи, ще определи приоритетните инвестиции за преобразуване на ключови въглищни активи в района на Стара Загора, които ще бъдат подкрепени от МВУ. Очаква се основният дял от ФСП да бъде насочен към тези инвестиции.

За да се спазва принципът на партньорство, да се гарантира контрол върху процеса на местно ниво, да се гарантира, че планове отговарят на местните нужди и да се осигури гладко изпълнение на планове, България предвижда създаването на механизъм за регионално партньорство чрез Местен комитет за справедлив преход (подкомитет към Комитета за наблюдение по ПРР 2021-2027) за област Стара Загора. Местният комитет ще бъде сформиран съгласно спецификата на съответния регион (сформиран индивидуално). Той ще бъде териториално базиран и ще има ключова роля на посредник и връзка между институциите на национално ниво, отговорни за вземането на решения, и представителите на частния сектор, НПО, гражданите и др.

Той ще улесни подхода отдолу нагоре, като предложи конкретни мерки, инициативи, планове за действие и инвестиции, съобразно нуждите на областта и общината и ангажираността на местните заинтересовани страни и потенциални партньорства.

Местният комитет ще бъде включен на ранен етап в разработването на процедурата(-ите), така че да подпомогне приоритизирането на проектните описания и целите на ФСП, докладване и анализ на постигането на целите на ФСП.

Местният комитет ще участва в докладването и анализа на постигането на целите на ФСП. Тази процедура ще се проведе като част от специализираните годишни срещи на Комитета за наблюдение в рамките на първоначално дефинираните приоритети и мерки на Управляващия орган на ПРР за периода 2021-2027 г., в частност за Стълб 1 на Механизма за справедлив преход.

Ключов приоритет за България е постигането на целите на Европейската зелена сделка. През 2020 г. към Министерския съвет на България е създаден Консултативен съвет за Европейска зелена сделка (КСЕЗС) към Министерския съвет, който отговаря за националните приоритети в областта на енергийната и климатичната сигурност, ускореното устойчиво

икономическо развитие, социалната справедливост, опазването, възстановяването и адаптирането на околната среда.

- МРРБ е отговорно за изпълнението на мерките от ТПСП, финансирани чрез ФСП в рамките на ПРР 2021-2027 г. То ще бъде подпомагано от Министерството на енергетиката в качеството му на междинно звено, в случай на провеждане на съответните процедури по акредитация.

Вече създаденият КСЕЗС (и неговият секретариат в администрацията на Министерския съвет) осигурява координация и консултации на високо политическо ниво по теми, свързани с привеждането на плановете в съответствие с националните политики, стратегии и приоритети с дневния ред на Европейския зелен пакт.

ТПСП е разработен със съвместните усилия на национални и областни институционални органи и редица заинтересовани страни. По време на подготовката на анализите за ТПСП от външния консултант, ангажиран от ЕК, от началото на 2021 г., бяха организирани различни срещи с ключови заинтересовани страни. Повечето от срещите бяха проведени в малък състав или онлайн поради пандемията от COVID 19, но от друга страна това позволи фокусирано участие на голям брой различни заинтересовани страни.

ТПСП подлежи на обществени консултации (в допълнение към консултациите, проведени в процеса на изготвяне на анализите) и след това ще бъде предаден за окончателно национално одобрение на Министерския съвет от Министерството на енергетиката.

Участието на заинтересованите страни в процеса на планиране е нещо повече от законово изискване за одобряване на стратегическите документи. То е също така от ключово значение за успеха на ТПСП, тъй като осигурява обмен на знания, приемственост на управлението и легитимност на процеса. Предоставянето на достъп на заинтересованите страни до процеса на вземане на решения помага на управляващите да съберат по-добра информация, идеи и гледни точки, да повишат съответствието и приемливостта и да намалят неинформираното противопоставяне. Тези елементи са от решаващо значение за справяне със сложността на предизвикателствата на прехода, както и за идентифициране и извличане на всички потенциални ползи. Методите, дълбочината и качеството на ангажираността обаче варират значително – от простото предоставяне на информация и основните подходи, като обществени консултации, проучвания и фокус групи, до истински съвместен процес на вземане на решения, като прогнозиране и гласуване. Ангажирането на заинтересованите страни има четири основни измерения: цели, идентифициране, ангажиране във фазата на планиране и ангажиране във фазата на изпълнение.

Резултат от обществената консултация

В процеса на подготовка на ТПСП беше изготвена стратегия за ангажиране на заинтересованите страни. Подходът се основаваше на оценка на идентифицираните заинтересовани страни в две измерения - техния интерес към процеса на справедлив преход и способността им да влияят върху него. На тази основа бяха идентифицирани четири основни категории заинтересовани страни, които бяха включени в „Карта на заинтересованите страни“, и бяха приложени гъвкави форми на взаимодействие с тях с цел ефективна комуникация и мобилизиране на заинтересованите страни в подготовката и последващото изпълнение на ТПСП. Стратегията за взаимодействие се основаваше на три основни принципа:

- включване,
- прозрачност,
- овластяване.

Стратегията отчита спецификите на всяка от четирите категории заинтересовани страни и включва различни техники и средства за комуникация за тяхното включване, като интервюта, целеви групи, семинари, комуникация чрез онлайн платформа, за да се осигури повтарящ се и индивидуален подход. Стратегията за ангажираност отчита и необходимостта от специално внимание към заинтересованите страни на областно и общинско ниво, за да се поддържа техният интерес към резултатите от проекта. Ето защо постоянното им ангажиране с подходящи форми и модели на взаимодействие е от решаващо значение. Ранното включване на заинтересованите страни беше осигурено чрез първоначални срещи през декември 2020 г. и посещения на място в районите през януари 2021 г. След финализирането на доклада за предизвикателствата, нуждите и плановете за действие от консултанта в края на 2021 г. бяха проведени подробни консултативни срещи с всички групи заинтересовани страни.

ТПСП е публикуван за обществено обсъждане през периода 02.08.2022 г. – 23.08.2022 г.

По време на 3-седмичните обществени обсъждания на проектите на ТПСП беше получена обратна връзка от 37 заинтересовани страни, включително представители на местните власти, производители на електроенергия, социални партньори, промишленост, НПО, академични среди и др. Основните отзиви на заинтересованите страни се отнасят за следните области:

- Целта за намаляване на емисиите на CO₂ с 40% до 2026 г. в сравнение с 2019 г. е много висока, особено с оглед на настоящия геополитически контекст (енергийна сигурност, високи цени на енергията и др.);
- По-ясен механизъм за управление и включване на Института за устойчив преход и развитие в програмирането и изпълнението на операциите по ФСП;
- Включване на големите предприятия в обхвата на ТПСП на Стара Загора поради значението им за местната икономика и положителни отзиви за създаването на държавна компания „Конверсия на въглищни райони“;
- Включване на разработването на CCS и CCUS технологии в обхвата на ТПСП;
- ТПСП ще включват мерки за подкрепа на освободените работници, включително опции за приемане на компенсационни пакети под формата на възстановяване на разходи или дялове в бъдещи нови индустрии в региона;
- Подчертана необходимост от разработване и обществено обсъждане на нова енергийна стратегия на България, която да представи визията за развитие на сектора.

ТПСП беше допълнително публикуван за обществено обсъждане в периода 04.11.2022 г. – 05.12.2022 г. като част от оценката на въздействието върху околната среда. Издадено е Решение по ОВОС 3-2/2023г. Допълнителните изменения в ТПСП ще бъдат консултирани с националния орган.

Ангажиране на младежите

За да се ангажира по-младото поколение в изпълнението на ТПСП, периодично ще се организират семинари, кръгли маси и посещения на място за ученици от средните училища, студенти и млади висшисти. Семинарите ще имат за цел да мотивират младежите да останат

в региона и да участват активно в диверсификацията на местната икономика чрез различни инициативи за създаване на предприятия, научноизследователска и развойна дейност, образование и заетост.

3.2. Мониторинг и оценка

- *Планирани мерки за мониторинг и оценка, включително показатели за измерване на способността на плана да постигне целите му*

В рамките на дефинираните инвестиции редовно ще се следи изпълнението с оглед постигане на поставените цели в определените региони, както и цялостното постигане на целите за преобразуване на въгледобивните региони. Друга цел на създаването на система за мониторинг и оценка ще бъде и мониторингът на етапи, свързани с финансирането по ФСП.

Изпълнението на ТПСП и операциите ще се осъществяват чрез мониторинг и оценка на индикаторите за резултати от отделните процедури за финансиране и съпътстващите проекти, определени в рамките на ПРР 2021-2027.

3.3. Орган/органи за координация и мониторинг

Орган или органи, отговорни за координацията и мониторинга на изпълнението на плана, и тяхната роля

Министерството на енергетиката се ангажира с изготвянето на ТПСП. На етап изпълнение, в случай на провеждане на съответните процедури по акредитация, МЕ може да бъде определено като междинно звено (МЗ) по ПРР 2021-2027 с функции и дейности, свързани с администриране на индивидуални проекти, работа с отделни бенефициенти, мониторинг и надзор на изпълнението на ТПСП.

Управляващ орган (УО) на Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г. е ГД „Стратегическо планиране и програми за регионално развитие“ в МРРБ и с решение на правителството се ангажира с изпълнението на ТПСП с финансиране от ФСП по ПРР 2021 - 2027 г. В тази връзка УО на ПРР ще участва в оценката и мониторинга на операциите. **Ролите на МРРБ и МЕ ще бъдат описани подробно в отделно споразумение.**

На регионално ниво ще бъдат създадени 3 местни комитета за справедлив преход (подкомитети към Комитета за наблюдение на ПРР 2021-2027) за областите Стара Загора, Кюстендил и Перник. 3-те местни комитета ще бъдат формирани, съобразно спецификата на съответните региони (сформирани индивидуално). Те ще бъдат териториално базирани и ще имат ключова роля на посредник и връзка между институциите на национално ниво, отговорни за вземането на решения, и представителите на частния сектор, НПО, гражданите и др. Те ще имат ангажимент да извършат анализ на системата и екосистемата на процесите на преход в трите направления на ТПСП - декарбонизация, социален преход и икономическа диверсификация в съответните територии, с цел идентифициране и предоставяне на обратна връзка за напредъка, ограниченията, рисковете, проблемите, потенциалните нови възможности за успешно постигане на климатична неутралност.

Подкомитетите ще наблюдават изпълнението и напредъка по ТПСП на областно ниво, ще събират и анализират данни, ще идентифицират проблеми, рискове; ще изготвят предложения за изменения, които да бъдат представени на Комитета за наблюдение по Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 за обсъждане и одобрение. Местните подкомитети за справедлив преход ще включват представители на местни заинтересовани

ПРОЕКТ!

страни, пряко ангажирани в процеса на справедлив преход в ролята си на посредници, близки до гражданите, запознати с местните нужди и проблеми, стимулиращи местното развитие, сътрудничество и диалог. Същевременно те ще имат и ключовата роля на посредник и връзка между институциите на национално ниво, отговорни за вземането на решения, и представителите на частния сектор, НПО, гражданите и др. От съществено значение ще бъде участието на общините в съответната област чрез Националното сдружение на общините в Република България, местни представители на социалните и икономически партньори, широко присъствие на бизнеса, НПО в областта на екологията, опазването на околната среда, развитието на чисти технологии, ВЕИ, и др., младежки организации, организации в сферата на образованието и науката. Очаква се участието на други министерства и ведомства в изпълнението на ниво изготвяне на подробни условия за подпомагане, покани за набиране на предложения или оценка на проекти. Ключов аспект от процеса на актуализиране на ТПСП е необходимостта от участие на широк кръг участници, което ще допринесе за активизиране на населението от региона. В подкрепа на този процес ние подготвяме мерки, които могат да бъдат подкрепени чрез техническа помощ в рамките на ОП „Развитие на регионите“ 2021-2027 и които ще подкрепят участието в процеса на трансформация на регионите.

Матрица за прилагане на ТПСП

Процес	Срок	Отговорен орган
Мониторинг	Годишно	Комитетът за наблюдение на ПРР 2021–2027 г. и 3-те местни комитети за справедлив преход на ТПСП (подкомитети към КН по ПРР 2021-2027) Междинно звено ще бъде Министерството на енергетиката, в случай на сформирание
Отчитане	Годишно	Комитетът за наблюдение на ПРР 2021–2027 г. и 3-те местни комитети за справедлив преход на ТПСП (подкомитети към КН по ПРР 2021-2027) Междинно звено ще бъде Министерството на енергетиката, в случай на сформирание
Преразглеждане и изменение	При необходимост	Комитетът за наблюдение на ПРР 2021–2027 г. и 3-те местни комитети за справедлив преход на ТПСП (подкомитети към КН по ПРР 2021-2027) Междинно звено ще бъде Министерството на енергетиката, в случай на сформирание
Повторно внасяне (като част от изменението на ПРР 2021–2027 г.)	При необходимост	Комитетът за наблюдение на ПРР 2021–2027 г.

4. Специфични за програмата индикатори за изход или резултат. Позоваване: Член 12, параграф 1

Да се попълни само ако се предвиждат специфични за програмата показатели:

- обосновка на необходимостта от специфични за програмата показатели за крайния продукт или резултата въз основа на видовете предвидени операции